Массо а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» — ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадуьл 1923 шера дене • ЕРА, 31 МАЙ, 1979 ШУ. • № 65 (6040). • Мах 2 кепиг.

СОВЕТСКИ ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННИ ДЕЛЕГАЦИ БУДАПЕШТЕ ЯХАР

КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лаккхехьарча Советан Президиумна Председатель Л. И. Брежнев корте латта советски партийно-правительственни делегаци Венгерски социалистически белхлой парте Центральни Комитето, ВНР Президиумо, ВНР Министрий Совето схьарагIа 30 мае Москвера официальни доттагIллен визитаца Венгерски Халкъа Республике яхай.

Делегацена юкъа бу — КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхьча мехкашцарча гIуллакхий министр А. А. Громыко, СССР Министрий Совета Председатела заместитель И. В. Архипов, КПСС ЦК член, Украина Компарте львовски обкома хьалхара секретарь В. Ф. Добрик, КПСС ЦК член, ВНР-ера СССР посол В. Я. Павлов.

Советски Союзе байракхаша кийчъеьча Внуковски аэродроме делегаци новкъаьккхар КПСС ЦК Политбюро членаша Ю. В. Андропова, В. В. Гришина, А. П. Кириленкос, А. Н. Косыгина, М. А. Суслова, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидаташа П. Н. Демичева, В. В. Кузнецова, Б. Н. Пономарева, М. С. Соломенцева, КПСС ЦК секретараша И. В. Капитонова, В. И. Долгиха, М. В. Зимянина, М. С. Горбачева, кхыболча официальни наха.

(ТАСС).

БУДАПЕШТЕ БЕЗАМЕ ВIАШАГIКХЕТАР

Будапешт, 30 май. (ТАСС спец. корр.) Сийрда малх хьешаш, цIей деаде кийчъенна яр цу дийнахь Венгерски Халкъа Республика столица. Проспекташ майданаш хоз хьий СССР-а, ВНР-а пачхьалкхан байракхаша, новкъостий Л. И. Брежневан Я. Кадаран портреташа, эрсийн венгерски меттала «Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически партиI», «Даькъала хийла ВСРП-ен КПСС-ан юкъера интернационалистски вIашин цхьана гIуллакхаш леладарI», «Даькъала хийла венгерски советски халкъашта юкъера цIаккха доха доцу доттагIалI», «Даькъала хийла Советски Союз — машаран гIора тешаметIа йола чIогIа де!» аьлла моршала дешаш тIадолча транспаранташа.

КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев корте латта советски партийно-правительственни делегаци чIогIа дегаш гIоздаьккхина болаш тIаьхь Будапеште баха ча наха. Из цига еана ВСРП Центральни Комитето, ВНР Президиумо, ВНР Министрий Совето схьарагIа. Венгерски халкъа бакъйоца вола доттагIа, машаран социализман, Венгрен Советски Союзан юкъера доттагIал чIогIдаре Iалашдоцу доккха хIама даь сиг санна столице бахача наха къастта безамо тIаийцар Леонид Ильич Брежнев.

СССР а ВНР а пачхьалкхан байракхаша, цIеча лозунгаша хоьлийна Ферихедь яха аэропорт. Аэровокзала фронтона тIа хьалтеха доал «Дег тIара моршал лу вай Даьхене венача новкъостага Леонид Ильич Брежневга, векаршкха йолча Советски Союзан партийно-правительственни делегацега!»

Моттигерча хенах 10 сахьат даьлнад. Гонахь Венгерски Халкъа Эскара истребителей эскорт а йолаш аэродроме гучайоал ИЛ-62 яха лайнер. Iо а хайна вIашагIкхетар долча моттиге хьатIайоагIа из.

Трапа тIа гIолла Iавоала Леонид Ильич Брежнев. Цунга дег тIара моршал хоатт ВСРП Центральни Комитета Хьалхарча секретара Янош Кадара.

Новкъоста Я. Кадарен кхыча венгерски кулгалхошен тIоагIа кулгаш а луваш моршал лу советски партийно-правительственни делегаце членашна — КПСС ЦК Политбюро членага, СССР кхьча мехкашцарча гIуллакхий министрага А. А. Громыкога, КПСС ЦК Политбюро членага, КПСС ЦК секретарага К. У. Черненкога, КПСС ЦК секретарага К. В. Русаковга, КПСС ЦК членага, СССР Министрий Совета Председатела заместителага И. В. Архиповга, КПСС ЦК членага, Украина Компарте Львовски обкома хьалхарча секретарага В. Ф. Добрикга.

Венгерски пионераша Советски Союзера баьхнача безача хьешашта зизаш лу.

Сийлен караула начальника советски партийно-правительственни делегацена корте латтачунга рапорт дIалу. Къамий артиллерийски салют лу — тхьаь цIаIала йоккха топ кхосс. Советски Союзан Венгерски Халкъа Республикан Пачхьалкхен гимнаш ек.

Новкъостий Л. И. Брежнева Я. Кадари сийлен караула юхе тIоьгIа чекхбоал.

Венгерски столица къахьегамхой викалаша, ВНР-ерча СССР посольства, советски учреждений сотрудникаша, безаме а дег тIара а моршал лу новкъосташна Л. И. Брежневга Я. Кадарга, советски делегаце членашна.

Торжественни вIашагIкхетар чакхдоал сийлен караула тIехьаьлла.

Леонид Ильич Брежнев Янош Кадари, советски делегаце членаш, венгерски кулгалхой машинашта тIаховш. Уллув мотоциклистий сийлен эскорт а йолаш аэродромера баьнна города центрагахьа дIабоалх. Наькъа тIа советски делегацега дег тIара, безаме моршал хетташ бар Будапеште баха итташ эзараш нах.

ТАХАН КЕРТТЕРДАР — ДОАКЪАР IАЛАШДАР

30 МАЕ КХАЬЧАЧА ХАНА ДОАКЪАР IАЛАШДАРАХ БОЛА ХОАМ (эзар тоннаш).

Районаш	йол: план	йол: фактически	сенаж: план	сенаж: кийчъяьй	баьцций хьоар: план	баьцций хьоар: кийчдаьд
Наурски	34,0	1,8	1,5	0,4	2,0	0,2
Шелковской	35,0	1,09	13,0	9,2	11,0	0,6
Надтеречни	18,0	0,35	1,2	—	2,2	0,05
Грозненски	20,7	0,43	15,2	—	6,2	0,14
Гудермесски	8,0	0,87	2,2	1,02	1,3	0,09
Шалински	6,0	—	2,3	—	0,6	0,01
Урус-Мартановски	4,5	—	6,2	—	1,2	0,03
Ачхой-Мартановски	3,0	—	2,5	0,3	1,2	0,09
Сунженски	14,1	0,04	16,0	0,5	3,5	0,06
Назрановски	4,5	—	4,0	—	1,0	—
Малгобекски	7,5	0,07	5,0	—	0,4	0,02
Веденски	8,6	—	0,2	—	—	—
Ножай-Юртовски	12,7	—	3,5	—	0,1	—
Советски	11,3	—	0,3	—	0,1	—
г. Грозный	02	—				
Республике гIолла	190,0	[illegible]	70,0	11,4	30,0	1,3

Республика совхозашнен колхозашнен дIахо хьош да доакъар Iалашдаре месачкиц. Халешаш кийслушнехь а йол хьаккхара болх эгара [illegible]гIа делабу Наурскиш Шелковскойн районашкарча доакъар Iалашдераш. Хьалхарча районе дIадаьнначу дийнахь хьенхай [illegible] тонн йол, хIаьта месачкиах доладелча дена — сводка тIа гучча бесса, 1800 тонн, шелковсканаш а 637 тонн. КхоалагIча метте ба Гудермесски районера доакъар Iалашдераш — дийнахь вIашкакхетай [illegible] тонн йол, хIаьта месачкиах доладелча дена — 872 тонн.

Сенаж лаьттагIа йоллахга сихдаь дIахьу Шелковской районе. Дийнахь хьалхагIа республике Iалашъяь хиннар 6 эзар тонн мара ца хиннача, селханарча денга цу районна боахамата кIеагенна еллай 9250 тонн сенаж, е месачкиах задаьнал совгIа 230 тонн. Сихдаьд ца доакъар Iалашделга Гудермесски районе а, дIабалабаьд болх Науре, МагIалбике.

Цхьабакъда хьайбашта Iаха кийча е ца еош санна дел хIанзарчоа гIулакхаш Шалински, Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски, кхы цхьайолча районашка. Месачкиах кхоалагIа дакъа ха чакхъяьлчай. Шоашта оттаь задани кхоачашъе деларйолга ба хIере районера, хIара боахамера кулгалхой, доакъар Iалашдераш.

ЦХЬАН ШЕРАИ АХ ШЕРАИ ТОЪАЛ

Тешаме доакъара база хьайбашкара йоаккха продукци дикка дукхагIа яккха йиш хулийтачи керттерча торонех цаI йолга кхета а деш, укх шера ма хулла дукхагIа доакъар Iалашде лаьрхIа къахьегаш ба тха боахама кхаш леладераш, механизатораш, специалисташ. ПланагIа кийчъе еза 1200 тонн йол, эзар тонн сенаж, 11 эзар тонн силос, даккха деза 800 тонн баьцций витаминни хьоар, тIехьагIа цунах доакъара гранулаш а еш.

Доакъар Iалашдара план кхоачашъе соахка тха кийланзар. Бахьанаш дукха дар. ХIаьта керттерадар — болх во вIаштIехьбаьккха хилар дар.

...«Доакъар Iалашделга ювлангара дела тоаде, укх гаргтарча шерашка хIара колхозе, совхозе, боахамашта юкъерча предприяте хьайбаште лаьрхIа тешаме чIоагIа доакъара база хьае. Доакъар Iалашдечи дикагIйола технологи сихагIа юкъейоккхуха, доакъара культурай, эри ядача цоцийн даьгIеннайн хьувнгаш даим лахбелга Iалашде». Аьнна да КПСС ЦК июльски (1978 шера) Пленума соцамаш тIа. Уж дешаш ма доаттIа кхета а деш, доакъар дукхагIа Iалашде йиш хулийтача торонех пайда эца мероприятеш оттаьй оаха, соахка кийчдена хинне кхоачамбоацараш дIа а доахаш. Ишта, доакъара 700 гектарга назала ялатан хьажкIаш дIайийнай.

Цхьабакъда, ялат дукхагIа даккхара партен правительственни мол йоалхо ю ха а хоеш, ялата 1000 гектара тIара хьажкIаш чуи лаьрхIад оаха. Цу гIулакхо доакъар Iалашдара новкъарло ергйоацаш, соахка гурахьа доакъара дIайийна хиша культураш хьайбашта юаь мукъадаьннача 380 гектара тIа кхы а хьажкIаш дIайийра совхоза къахьегамхоша шийн кIира хьалха. ДогIаш дийлхачул тIехьагIа хIанз дика дегIайоагIаш я уж.

Цул совгIа, гурахьа дIабийна хиша мукх чуийначул тIехьагIа 500 гектара тIа доакъара рожь, кенаца цхьана горох дIаювргья. Цигара Iалашдеча мошача доакъараца кхоабаргде хьайбаш лоа диллалца. Белгалдаккха доагIа Iаьржа кIа гурахьа юаш йола культура хиларах тарра, лоа диллача а довш доацилга.

ХIанз ца дIадийча хьайбашта йIаьхххача хана моша доакъар лоаттаде торо хургья. Цу гIулакхо Iаш замалахьа хьайбаш кхабара кийчдеча доакъара кхоа бе доккха новкъостал дергда.

ХIанз йол, сенаж кийчъеш, баьцций витаминни хьоар доаккхаш ба боахама кхаш леладераш. Белхе хьалаш лерттIа вIаштIехьдахар бахьан долаш овсаре къахьег наха. Масала, сенаж, йол Iалашъяра бIаьстий хьоар, гранулаш кийчъяра къастъяьста кхо отряд вIашагIъеллай.

Йол Iалашъю отряд дукхача шерашка тIаьхьа баьцаш хьоккхаш и хIанз, эррагаш а 70 гектара тIа я уж. Дега товм беш дика ба хьувнгаш: хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 180—200 центнер буц чуэц, план 130 йолаш. Цу кхай тIара кIеззигагIа яле 200 тонн йол яргья. Из я лаьрхIа хинначул 30 процент дукхагIа.

Буц хьоккхаш Абубакаров Вахи Дараев Сулейманова. Ди дIадахийтац царех хIаране балха норма 160—170 процент кхоачаш ца еш. Ишта овсаре болх бирах хIара дийнахьа пхиппа сом ахчан преми лу царех хIаранена, дикагIйола болхлой материальном моральном белгалбахара оттаьча мероприятешка хьежжа.

Баьцций витаминни хьоар доаккхашехь цунах гранулаш еш дий агрегат я. Шин сменах болх беш я царех хIараяр. Хьинаре къахьег наха, хIаьта къаьстта — Алабаев ИбрахIима кулгалдеча смено. Ше болх беча юкъа баьцций хьоар а даьнкхе 3—4 тонн гранулаш кийчъю цо.

Хьоккхамашка хьежача цул дукха тIехьа ца юсаш къахьег механикаша Азимов Хасмохьмада, Умаров Хасмохьмада кулгалдеча сменаша а, хIаьта балха нормаш кхоачаш ца еш цхьаккха а яц. Эррагача сменаша хьа а даьккхе баьцций хьоарах дийнахьен буси юкъера лаьрхIача 10 тонн доакъара гранулаш ю, план 8 йолаш.

Сенаж йолга кхоанне е ломма йолаергья. Из кийчъяра хьенха буц кхай тIа улл технологе дIа ма дехха йоккъайолийташ.

А. КАЛИНКИН,
Грозненски района «Атагинский» совхоза директор.

ДОАКЪАРА — ЯЛАТА САННА ТЕРКАМ

Наьсархоша, республикерча кхьча районашка а санна, укх шера хьайбашта доакъарий кийчо дикеа лакцахьен яра дош дуьца доладаь дукха ха я. ДIадаьнначе Iаш юкъе техника тоае йолаелча дена. Укх деношка а хилар районе цу деша хетаь юрта боахама къахьегамхой совещани.

— Доакъар Iалашделга эттара саготтагIа дола дош да районе тахан, хIана аьлча цунах тийша да, хьалхарча даьнъе, хьайбай продукташ кхарен йоккхарен планаш кхоачашъяра гIулакх...

Дагайоегlа кул хьалхагIа, февраль бетта, кхина районна юрта боахаме хьалхалаттарий совещани. Цига тIаийцача кхайкарал тIа совещание довкъоашхоша ядора:

«БIарчча район хьаийцача доахани жаи боахамашка хилийтара (ши дукхела) план кхоачашъяьлац. Совхозашна боагIаш бола теркам тIаьбаниттац хьайбай продукце динал лаккъара. Тешаю доакъар Iалашдарен лорадарен технологи, хIаьта цу гIулакхо цун динал лохъю».

Масалаш долаш дар цу дешаште тешал деш. «Экажевский» совхозе еханна Iалашъяь хинна йоли силоси дукхагIча даькъе во могаьяр республикански лабораторе анализаш йича. «Назрановский» совхозе кхоачам болаш доакъар ца хиларах Iаламеате хала Iаттаре даьхар укх шера хьайбаш, ю вIаштIехьдаьккхадар доакъар лораделга, цуп учет ласлелга. Ишта дар вокх боахамашна а. Цу кхоачамбоацарех газета тIа шийн хаза яздаьдар.

Цудухьа кхетаде хала дац управлене начальника дага доаллар — района хьайбай боахамо хIара шера бIаь эзараш сомий маьхе эшаш ду пачхьалкхена. Из «тIехьатехила» районах дIадаккхар хIаране уйла а накъ гаг а хилапза дарвдоацача кхаьчад.

КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленума решенеш кхоачашъяра шоаш тIаийцача социалистически декхараша наьсархоша лерхI укх шера хIара Iаттагара 2 эзар килограмм шура, хIара устагIана тIера 3 килограмм тха даккха, хIара бIаь Iатта тIехьа 86 Iаскагги хIара бIаь жийна тIехьа 106 Iаьхарги хьалкхебе. Пачхьалкхенга йоххка лерхI 3800 тонн шура, 1300 тонн дулх, ишта кхыйола юртбоахама продукташ.

Уж цифраш республикерча районашка меттел, цхьадолча къаьсттача боахамашкачул а гаьнне лохагIа я. ХIаьта а районе долаш долча хьайбай фуагеи хIанзалца даьлача толамашнен цхьалача тоъел низкъала декхараш да уж. Йоккха кийчо эш уж кхоачашдара.

Бакъдар аьлча, районе хьалхалаттача фермай коллективаша, дикагIболча хьайбаш леладераша хьахьенлад социалистически декхараша лаьрхIачул дукха а дукхагIа шурея дулхи даккха торонаш совхозашка йолга. ДIадахача шера шоай группашкарча хIара Iаттагара 2500—4000 килограмм шура яьккха тиъеста доярка я районе. Царех я «Октябра 40 шу» яхача совхозера Даурбекова Зина (4000 килограмм), Дзаурова Мадина (3373 кг), Олигова Матрена (3232 кг), «Назрановский» совхозера Цороева Рукъет (3007 кг), ишта кхыбараш. БIарчча коллективаш хьаийцача хьалхара моттиг леладеш хьайбоагIа «Октябра 40 шу» яхача совхоза цхоалгIен цхьоалагIен номераш йола фермаш. Болаш ба хьайбай боахам дика бовзаш боса зооветспециалисташ. Цу тайпара опыт Iомае гаьна [illegible].

Дикен кхоачам болаш доакъар Iалашдер да хIана керттера дош. Цудухьа совещане яьча доклада тIа халкъа депутатий районни Совета исполкома председатела нов. Цороева, шоай къамьлашца «Назрановский» совхоза директора нов. Льянова, «Экажевский» совхоза керттерча зоотехника нов. Костоева, «Октябра 40 шу» яхача совхоза тракторни бригада бригадира нов. Евкурова, кхычар керттера теркам тIаберзабеш лийцар хьайбашен цIенен доакъар чуэц лелаш хилар.

Совещане довкъоашхоша тIаийцача юрта боахаме берригача къахьегамхошка даьча кхайкарал тIа таханарча дийнахьа лоархIаметIа дарех дош а лоархIаш белгалдаькхад доакъарийна дIайийнача хьажкIаштен баьцаштен доатIеш дола Iунил делга Iалашдар.

Хьайбай боахаме де дезараш хIанз а дукха долчен ца тIехьабусам хилара керттера бахьан доакъарий кхоачам эсала боландаь долгеи бегаш а доаккхаш, дена даргдоацаш лаьрхIад хIара боахаме баьццашта ца бола боахаме баьцаша ца бола ялати чуийцача лаьттешка доакъарийна лаьрхIа йола культураш кхы тIа а дIайолга, гидуоргий (корзинкаш), шекаре свеклай лордаш гулъелга. Деррига доакъар хьайбашта Iа доаккхардоттаа моттигашка хьатIаоза лаьрхIад районе.

Совхозий кулгалхой, хьайбай боахама а инженерно-технически а специалистий декхар да доакъар кийчду цехаш, установкаш хаддаьзен тешаме болх бергболаш вIаштIехьяхар.

Районе дIадийнад 10 эзар гектар совгIа ца бола ялат. ХIара гектара тIара кхынеттел цхьаццв тонн ча даьлча и (хоаш ма дий ялат миссел ча а хIара гектаро дулга) цу кхаьккара итт эзар тонн совгIа доакъар даккха торо я боахамашка. Кхьча доакъарца дIа а эдей дуадеш хилча цо доккха новкъостал дергда.

Iалашдаь доакъар тешамеча доала юIаь хургдолаш, ахтех дIадала деза из деррига а цунах йоа дургдолча накъга.

Совещане вIашагIкхийттараша района юрта боахама къахьегамхой тIаьхьийкаб 4500 тонн йол, 4 эзар тонн сенаж, 39 эзар тонн силос, цхьа эзар тонн баьцций хьоар даккхара оарцагIбоала я. 1979 шерах юкъарча хьайбашта йола доакъарий база чIоагIъяра шу де я. Лаьрхlар чакхдаккхаро торо хулийтаргья наьсархошка КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеча лоархIаме гIа бакха.

З. ДАУРБЕКОВ.

РЕСПУБЛИКА ОБЩЕСТВЕННОСТА СЪЕЗД

Селхан Грозне чакхъяьлар шин дийнахьа болх беш хинна кхуяш йоагIача тIехьенара коммунистически кхетам балара дешашта хетаь республика общественноста 11-гIа съезд.

Лоацца къамаьл а деш, съезд хьаийллар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIча секретара Л. Д. [illegible].

Съезде «Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарах болча» КПСС ЦК соцамо дIа ма дехха кхуяш йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам балара даькъерча педагогически коллективий, дезален общественностен декхарех» доклад йир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара М. О. Бу[illegible].

Бераштен кхалетараштен коммунистически кхетам балара тайп-тайпарча дешашти хетадаь къамаьлаш дир съезда пленарни заседане КПСС Грозненски горкома секретара Л. П. Белоглазовас, Ножай-Юртовски райисполкома председатела Ш. А. Чункурова, Шалински районо заведующе Р. М. Лукьянчиковас, ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара Г. Х. Эльмурзаевас, Шелковской района «Красный пахарь» колхоза председатела Д. В. Потапова, Нохч-ГIалгIай облсовпрофа секретара Б. Х. Альмурзаевас, г. Аргунерча № 2 йолча школа классен школен бозцача балха организатора З. Ш. Хатуевас, Октябрьски райисполкома председатела А. М. Белгалаева, «Мединструмент» завода директора С. А. Казарина, республика культура министра заместитела А. Г. Митрофанова, «Красный молот» завода парткома секретара заместитела В. Ф. Радченкас, г. Грознерча С. Тюленина цIерагIча клуба педагога-организатора Т. Г. Чепрасовас, физически культурах спортен Грозненски городской комитета председатела С. А. Зо[illegible].

ШоллагIча дийнахьа секцешка бекъа а бенна болх беш хилар съезда делегаташ. Съезда балха юкъе дакъа лаьцар Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Боковa, республика Министрий Совета председатела заместитела Т. У. Махмудходжиевас. Съезда балхах йола отчет кенатеха хургья.

ТОЛАМАША ДОГ ГIОЗДОАХ

Массадолча шерашка санна укх шера а тIехдика къахьегаш я Грозненски гIишлон материалий № 2 йолча комбината битумированни кьаьат арахецаш йола Ольга Ивановна Шалимовас кулгалду оалагIа цех.

Цеха коллективо хавал 5 ди хьалха кхоачашдир укх шера цхьоалагIча квартала план. ХIаьта укх шоллагIча квартале къаьстта дика къахьегаш ба уж шоаш даьхача толамаша дог гIоздаьккха.

Хьинарерча коллективо 25 мае кхоачашдаьд укх шера пхе бетта план, хIаьта планал совгIа таханарча дента 128 тонн битумированни кьаьат ара а хийцад цар, кхьча бесса аьлча, из хул 29 эзар сом. Уж толамаш доахача къаьстта белгалбаьннарех ба Д. Ф. Оринечкоса С. А. И. Исаевси кулгалдеча бригадашцара къахьегамхой. Ер бутт чакхбалале цар кхы дIаьхаьйагIа дергда шоай толамаш.

Х. АУШЕВА.

КХОЕ ХIАРА МИНУТ

«Электроинструмент» завода партийни организаци Котиев Махьмада Ахьмад кулгалдеча инструментальни цехе хIоаттIа уйла еш я хIаре балха минутах пайда дикагIа ишта эцаргбар яхача деша. Из тамаш а яц, хIана аьлча, кхьча цехашкарчул дикагIа латт цу цехе ворадок, кIезигагIа хулцалу укхаза кадраш, дукхагIа ба завода ветеранаш, дукхагIа ба балха нормаш кхоачашъеш бола болхлой а. Кхьчахьарчул дукхагIа ба уккхаза иттлагIча пятилетка пхелагIча шера чотах къахьегараш, цеха коммунистий секретарьше а ва дисциплиней квалификаци лакха йола опытни болхло. Цу цехе, хетаргахьа, кадраш а кхьча цехашкарчул дикагIа херж. Инструментальни цехо каст-каста йоахх завода гIонна йолчи цехаштен участкаштен юкъерча социалистически яхье цризовой моттигаш. Заводерча берригача коммунистически къахьегама ударникех 60 процент барам укхаза ба болх беш, 6 саг ва 1980 шера 2-чен 3-чен квартали чотах къахьегаш. ХIаьта слесарь-лекальщик Котиев Ахьмад, токарь Евлоев Махьмад-СаIид, шлифовальщик Шадыжев Борис Шадиев Османа санна бола болхлой хIанзе а пхьайттлагIа пятилетка кхоачашъе болабеннаб.

Цу хIана, балха анализ еш, вай уйла а яц, хIанзаьд, хьалаш цхьатарра долаш дехьа я, цхьайолча цехий коллективаша шоай планови заданеш а социалистически декхараш а толамца кхоачашдари воашта тIехьаюсаш хилари. Ишта хилар тха а.

Хьайхле делаерех цаI а тха завода литейно-прессовни цех. Дика я цеха коллектива, дийша, хьинаре, хIаний уйла е а болх вIаштIехьбаккха а хоаш ва цун начальник а. Амма коллектива йоккха а хилча, цун балхи боврам тIа-тIа лакхъяш а хилча, мелла хьинар долаш вале а, цхьа саг кхоачаргдац деррига де. Ишта кийслар гIулакх укхаза а.

Практически дукха ха ьнккар цу цеха партийни организаце шийн бе бегаш тайпара болх ца беш. Цу цеха партийни организаце секретарь хиннача новкъоста Кашеев Г. В. коллектива теркам производствени заданеш кхоачашъяра тIа ца берзабарал совгIа, балха тIа масал ца гойтарал совгIа, ше а къахьегама дисциплина телхайора, малара тIаьхувра, каст-каста балха ара ва воалаш вусар.

Цунга хьежжа лелар цеха коллектива болх а. Цхьана хана хьалха лаьтта литейно-прессовни цеха, производственни планаш кхоачаш ца еча цехашта юкъе кийсъелар. Завода партийни бюро уйла е еллаш хилар Кашеев мукъа а ваьийта цеха партийни организацена корте кхы коммунист оттавара деша. Из гIулакх дарах цеха болх тоа лургба аьнна хеталу.

Цу цехо арахецаш хинна продукци а дикла хилацар дикал лакха йолаш, каст-каста болх ца беш хулар станокаш оборудовани. ХIаьта цехе болх беш бараш-м йоккха партийни стаж а йолаш бола коммунисташ ма дий. Уж ба завода ветеран дукхача ордений кавалер. Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа дакъа лаьца а коммунистически къахьегача ударник а вола Мубарикша Гизатулин, коммунистически къахьегама ударникаш Владимир Шилалов, Борис Трифонов, Махьмад Цороев.

Цу берригача коммунисташа хьинаре къахьег, шоашоай планаш дика кхоачашъю, амма цехо социалистически декхараш кхоачашдара цар еш йола вниман кIезига х. Хоалуш дац шоай коллектива кхоаненах бахьаш а цун уйла еш а уж хилар. Завода керда йола продукци, краскораспылительни СО-12А, СО-5 яха бахаш арахецара план цIаьнкха а кхоачашъьнар коллективо. ГIулакх ишта кийслара Имагожев Iийса, Темирханов Мухьмад, кхыбараш санна бола дика мастераш шоай гIулакх дика довзаш бола нах цига болх беш боллашехьа а. ХIанз во лелац цехера гIулакхаш, литейнии штамповочни участкашкараш санна йола коллективаш шоай планаш кхоачашъе йолаенай.

Программа кхоачашъяра 25 единица совгIа керда оборудовани кхача езаш яр заводага. Оборудовани, станокаш хьаккхачанзар заводага. Цудухьа валови продукци арахецара план кхоачашъяра кхоалагIа смена вIаштIехьъяккха йийзар. Укхаза цIаккха а ца хиннача тайпара вIаштIехьа, хьинаре, деррига а уйла еш хила езар еррига коллектив. Дукха цеьаш яр литейно-прессовни цеха гIо де шоаш кийча хилар дIалайташ а цу цеха эша оатхалаш хьаьра балхаш кхоачашдарца гIо деш а. Ишта хул дикача коллективе. шийн планаш кхоачашъйича, тIаьхьаусача гIо а деш.

Каст-каста кийслу тха укх тайпара гIулакх: моллагIча бахьанагIа дале а, цхьа цех е участок шийн планах лоархIа ца йича, цунна гIо ду кхьча цехаша. Ишта, укх шера апрель бетта квалифицированни шлифовщикаш ца хилар бахьан долаш кхоачаш ца хулаш йиса тарлуш яр механически цеха экспорта лаьрхIа йола продукци арахецара план. Цунна новкъостала оарцагIбаьлар инструментальщикаш новкъостий Парчиев Бахьаудин Шадиев Османи. Iлан кхоачашйир, дукхача доацол дехьарча мехкий гIишлонхошна хаивахьа кхьачар тха электросверлилкаш. Цу тайпара вIашин новкъостал делга традици а хинна дIаэттад, хIаьта тхона из ишта хила деза а мотт.

ДIатIахьежача дика латт литейно-прессовни цехе социалистически яхь вIашагIйоллара а хIара балха минутах хьакъалца пайда эцара а гIулакх. Цеха начальника В. А. Точиева де йиш йолаш мел дар даьд цу даьнъе. Амма цехнова оагIорахьара а партийни организаце оагIорахьара а цхьаккха а тIахьожам бац социалистически яхь лелама лоаттабеш. Цудухьа чакхдаьннача дийнахьа баьча болха итогаш дилла а яц, хIаьта, нагахьа санна итогаш еш хилча а, анализ яц, хьоахамаш шерра нахала дахац.

Дукха прессаш я заводе болх ца беш: цхьаццадараш технически телха яле а, дукхахьараш болх бе йолаялийтара дукха къахьега ца дезаш я. ХIанз укх сахьате болх ца беш латт цехе йиъ термопласт-автомати оатхалаш хьаеш йола ялх пресси. Нагахьа санна цу станокашна хIара минутах пайда а эцаш болх байташ хилча, цар дикка пайда лургбар пачхьалкхена а завода а.

Цхьа пресс-автомат станок болх ца беш латтаро заводана мел зе ду теркал а ца деш, литейно-прессовни цеха болхлошка каст-каста прогулаш ю. Царна юкъе ба литейщик Исаев Махьмад, резчик Кибищев Рашид, оборудованена ремонт ю слесараш Соколов Юрийи Барахоев Дауди, механически цеха токарь Татриев Махьмад.

КПСС XXV съезде белгалдаьхар: «ХIанзарча ханара кулгалхо органически цхьана тардеш хила веза партийность вIоаргтача компетентностаца, дисциплинированность инициативацеи гIулакхацарча творчески наькъацеи. Цунца цхьана, моллагIа участка кулгалхо декхарийла ва социально-политически, кхетам балара аспекташ теркалъе, нах лоархIаш, царна эшари къуелари кхетадеш, балха тIа а бегте а хьоахаме хила». Сона хетачох, из эттаре хьалха партийни кулгалхочо доагIаш да, тIаккха хIара кхетам болаш волча балхахочунга а кхоачаш.

Х. МЕСТОЕВ,
Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» завода партбюро секретарь.

ДИКА ЧАКХЪЯЬЛАР ЗАНЯТИ

«КПСС политика — марксизм - ленинизм кхочушъеш я» лхача марксизма - ленинизма лардий школе дешаш ва 17 саг, шоашта юкъе секретарь В. И. Грейман нерте латта цеха партийни бюро 5 член а волаш. ВорхӀ мастери бригадири ва, вожаш — йоккха говзал йола болхлой: формовщикаш, стерженщикаш, выбивщикаш, обрубщикаш, слесараш — берригаш а къахьегама ударникаш. 20—30 шерата дӀахкоачаш я царех дукхагӀбарий къахьегама стаж.

ДӀадахача шера завода цехашта юкъе йоаржаьлча яхье хьалхара моттиг яьккхар чон лоаладеча цеха коллективо. 1979 шу удерни къахьегама шу да аьнна дӀа а кхайкадаь хӀанз шоай долш кхоачашдеш ба уж.

Чакхдаьнад партийни дешара шу. ДӀалуш яр экзамен. ЦӀаьхха цамогаш хинна 2 мара тӀеравьйнавацар ладувгӀарех. Вожаш дика кийч а бенна, конспекташ а яьаш хьабаьккхар заняте.

Пропагандиста хаттарашта хоадам боллаш жопаш телар слесара З. Гутекулова, формовщики В. Васютина, Н. Калиганова, кхычар.

Коммунистически парте ленински къамий политика кхоачашъярах Гутекулов Заура аьлар:

— Социализма йоккха хотало я къамий доштакъоастадар. Из бахьан долаш вай мехкарча къахьегама цаьха дохаргдовца вошал хьахиннад. МоллагӀча къамах, классах цах бар аьнна доцаш ниттта хьахиннад исторечу цӀаьнха ца хиннача тайпара доля къамий доттагӀал.

ДӀахо шоай коллектива вахарех масалаш а кхувлаш дуиц цо. Цхьайтта къамах бола нах ба чон лоаладеча цехе. Ше чернес ва из, Мерасев — азербайджанец, дукха ха йоаццаш «За трудовое отличие» яха медаль енна Пугоев Ювнас — гӀалгӀа, Хашуев Заьлмаьа, Астамиров ӀийсаI — нохчий. Ниттта укхаза ба эрсий, эрмалой, украинцаш, белорусаш, татараш, жугатий, кхыбараш.

КӀоаргга чулоацам болаш дар иттлагӀча пятилетка декхараш толамца кхоачашдара йоаржаьлча социалистически яхьах лаьца профсоюза цеховой комитета председатела, къахьегама ветерано А. С. Исаева дaь къамаьл. Балха итогаш яра бӀарча система я цехе. Производственни хьоькхамий баь ца Ӏеш, моральни гӀулакхий а лоархӀаш бу укхаза. Цунна юкъедоагӀа производственни дисциплина телха ца яр, материалий кхоа бар, рационализацена юкъе даькъа лацар, кхы дола хӀамаш.

— Аьь толама тхьамаш да, — йоахар Андрей Степановича. — ХӀаьта из вӀаштӀехьйоаккхача кхоачамбоадараш а да вай. Итогаш хайханнахьа ю, хӀаьта уж дӀайовзийтара бола толамагӀа хилча дикагӀа хургдар. ДукагӀа уйла е еза хьехамчала, дикагӀйола опыт дӀайоаршайра дешай.

Дунен халкъашта юкъерча гӀулакххех дувцаш шоай боккха кхетам бола хьахьехар А. Жданова, В. Кулишина. Дунен тӀа укх тӀехьарча хана хулача революционни хувцамех дийцар цар. Вай парте, советски халкъо кхоачашеш я Ӏилмо нийса лоархӀаш йола коммунизм хьалъяра программа. Керда общество хьалъяра хоадамбола толамаш даьхад вошал долча социалистически мехкашка. Капитала мехкашка дегӀабоагӀаш латт къахьегама наха шоай бокъонаш, машар, демократи, социализм бахьан долаш лоаттабу къовсам. Колониализма, империализма кӀийле йоханз къамий кортамукъален революцеша. Гегемонизм, марксизма-ленинизма идеашта хувцабалар бахьан долаш цар чӀоагӀа бехке бу ленински кулгалхой.

— Цу гӀуллакх боккхача лоархӀаме ба «Идеологически, политико - кхетама болх дӀахо товбарах» бола КПСС ЦК сооцам, — аьлар мастера Кулигин Виктор Григорьевича. — ХӀанзарча хана, обществана революционни хувцам белта дӀадовзийтара низ бола герз а хинна дӀаяттад марксизма - ленинизма Ӏилма.

«Общественни доккхийча хӀамашна кхача гӀертаргволаш, идейности тешаме болаш, къахьегамца боккъонца доля творчески гӀулакхаш долаш вола саг хьалкхеделга — из эггара хьалха кхоачашде дезача декхарех цаI да», — аьнна дола Л. И. Брежнева дешаш юкъедоаладу къамаьл дечо. — Укхаза гӀолла чакхйоал коммунизмаца тӀехьа лоаттабеча къовсама эггара лоархӀамегӀа йола фронт, хӀаьта цу фронте вай йоахача хоталонех тӀа-тӀа дукхагӀа тийша хургда мохи экономически а социальнополитически а дегӀабоагӀилга. КПСС ЦК сооцам тӀа оттаьй хӀанзарча этапе къахьегамхошта кхетам баларе гӀулакх комплексни вӀаштӀехьдаккхара йола йоккха программа. ХӀара советски саго вахаре дикагӀа даькъа лоацаргдолаш кхетам бала вӀаштӀехьдоалийтирга цо.

В. ТИМОФЕЕВ.

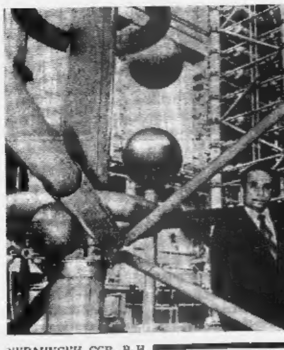

УКРАИНСКИ ССР. В. И. Ленина цӀерагӀча «Запорожтрансформатор» яхача объединене хьальча оборудованена тӀех дика аттестаци еннай Братски, Красноярски, Усть - Илимски ГЭС-ашна, Костромскойи Назаровскии ТЭЦ-ашна, 58 мехкашкарча энергетикашна.

Трансформатораши высоковольтни аппаратураши хьаяра даькъе чоалхане Ӏилман проблемаш кхоечашъю, массе оагӀорахьара тохкамаш ду, моделаштен опытни образецаштеи тохкамаш ду объединенена чуйоагӀача трансформатораш хьаяра йолча Ерригсоюзни Ӏилматохкама института коллективо.

В. И. Ленина цӀерагӀча «Запорожтрансформатор» яхача Къахьегама ЦӀеча Байракхъ орден лелаеча производственни объединена КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦӀе байракх еннай.

СУРТА ТӀА: СССР Пачхьалкхен преме лауреаташ объединене керттера инженер Троян Эдуард Григорьевичи (аьрдехьарвар) трансформатораш хьаяра йолча Еррагсоюзни Ӏилматохкама института керттера конструктор Суханов Виктор Максимовичи.

А. КРАСОВСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

Политически дешара ЦӀа. Москве Цветной бульвара тӀа хьалъеш латт КПСС МК и МГК-ан политически дешара ЦӀеп зданей комплекс (сурта тӀа).

В. ЕГОРОВЕН
А. СТУЖИНЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

КХАШКА БАЛХАШ ДЕЧА ХАНА КЪАХЬЕГАМ ЛОРАБАР ДУХЬА

БӀаьстан юхье кхашкара балхаш сихденна бехкташъяме ха хьатӀаэттай вай республика кхашка къахьегарашта.

Промышленни хьисапе бераш латт кхашкара къахьегам, хӀаьта а цу хана цхьайола шиъ башхалонаш юс цуи, царех цаI я из сезонни хилар.

Кхашкара балхаш деча хана дукха чоенаш хул. Юрташкарча партийно-боахамен медицински болхлой декхар да механизатораша, шофераша, хӀамаш дӀанеча даькъамел лоацараша хьинаре къахьегилга Ӏалашдар, уж намогаш хургбоацен царна чоенаш хургйоацен гӀулакх дар, цар къахьегамаи салӀаран кхерам хургбоца, унахцӀена хьалаш вӀаштӀехьдахар.

Механизаторий къаьстта йоахо е еза шерра балхаш дӀадолалуча а сихденнача а хана. Цхьаккха дӀ, цхьаккха сахьат доаде бокъо яц цар лазари чоен хилар бахьан долаш. ХӀаьта из механизатора упахцӀеноига дика къажарах, цуна эшаш дола дарба дарах, цуи упахцӀенона тешаме тӀахьожам лоаттабарах тийша хургде. Механизаторий кхача, къахьегамен салӀарен режим, кхай тӀара стан хица ӀалашъяргӀ юрташкарча партийно-боахамен медицински болхлой теркаме хила деза даим.

Юртбоахама балхаш, керттерча даькъе, медицински учреждениешта тоъал гаьна доа да, цудухьа хала хул цамогаш хиначоа юкъьшцара новкъостал де. ХӀаьта а вайна хов да, чоа хорца хийтаре шиъ ханнахьен нийсеи дарба де дезилга. Цу гӀулакха къаьстта пайдане я медицински новкъостала дӀоса леза формаш, «чархаш тӀарча поликлиникаш» графикагӀа гаьнарча районашка ухаргйола бригадаш вӀашагӀйоххар. ТӀаккха сихагӀа тӀакхоачаргда лорий новкъостал юртарча къахьегамхочоа, кхашкарча балхашта саготта эшаш йола ха кхоергья.

Юртбоахама машиний конструкцеш човхане а цар хӀанзара формаш тайп-тайпара а хиларо дӀадех царех пайда эцара превилашш кхерамзлен техникен дика кхетаеш хулга.

Кхерамзлен техниках лаьца инструктаж яьчул тӀехьагӀа мара балхаш дӀадоладайташ болхлочуига. Из вравила тервал да йича эулам дала тарлу. Ниттта хатар хилар «Чеченингушводстрой» ПМК-3 механизатора тоаль яьннача трактора скорость хьа ца ястарах из цунна тӀа а кхийтта.

Механизатораштен кхыча болхлоштен тӀадухьа барокъаш коча пхьешаш хаче гӀонаши шера долаш хила метаргдац. Эггара дикагӀа я комбинезон. Болх дӀабола-балехьа машин технически вӀаштӀехьа йий, болх беча цун маьжешашта гонахьа цкарал оттабаьбий хьажа веза. Къаьстта дика хьажа веза рулевой механизмага, тормозашка, сцеплениега, сигнализацега, сердалонга. Трактораш тӀа а кхашка болх беча кхыча машинаш тӀа а хола хей чу а долаш термос хила еза, хӀаьта ниттта хила еза аптечка а огнетушитель а. Сменага мара кхьяунга лалла дӀаяла мегаргьяц машин.

Цкъаза, кхерамех дош ца а теташ, йоддаше а трактора тӀера чутуссалуш хул. Ниттта чутоссеннача цхьап колхозхочун ност вагъелар, трактора кӀал а вахи. Нагахьа санна кхай тӀа бийсанна болх бе безаш хуле, дийнахьа а хьажа веза трактор тӀаэхетаргйолаш цига доахкий тӀой дадий, ораш доахкий. ХӀаьта машин лехкаш вагӀар малагах къург баь хила йиш яц.

Санитарни посташ яр аьна, эшача метте эггара хьалха деш йола дарбан новкъостал де хоаш хила беза юрта боахаме болх берам. Цудухьа ше-шийна а кхычоа а дарбан новкъостал де Ӏомабенна хила беза юрта боахамера берргга болхлой. Кхашка балхаш деча хана бехктоккхам тӀалатт санитарни службана. Кхашкарча станешка гигиенически правилаш кхоачашъяйтаро, уж цкъа ӀалашъяйтарӀ, кхача кийчбеча ноярдок хилийтара, кхача вӀаштӀехьбаккхара лира тӀахьожам лоаттабе беза санитарни лораша.

Р. МАЗАЕВ, лор.

КОММУНИСТ

«Атагинский» совхоз хьал долаш, боккха боахам ба. Совхоза доалахьа я хӀанзара техника: трактораш, автомашинаш, культиваторш, кхыяраш. Юртахой фусамашка я телевизораш, радиоприемникаш, эшаш мел дар.

Толамца кхоачашъяьй атагӀенхоша пятилетка дикагӀча шера хьалхарча квартале хьайбай продукци йоккхара план. Агротехнически дикача хана, дӀадуча фуи дикал лакха йолаш дӀайийнай бӀаьстен культураш. Цунах доккха дакъа доал Социалистически Къахьегама Турпала, Ленина ордена кавалера коммуниста Гайтемиров Ширвание а. Из дика кхет «Вай парте члена цӀи а цун маӀан а низ ма кхоачча лакха лоаттаде», яьхача Владимир Ильич Ленина дешах.

Вай мехка революце толам боаккхача, социализми коммунизми хьалъеча лоаттабаьча а лоаттабеча а къовсаме, КПСС Программо а Уставо а дӀадехараш кхоачаш а деш, ленински парте членаш шоаш хиларах тарра производстве, вахаре шоашкара масалаш гойташ, шоашта къахьегамхой тӀехьа а боахаш даим хьалха латташ хьабаьхнаб коммунисташ. Ниттачарех цаӀ ва совхоза лаьтта леладеш вола коммунист Гайтемиров Ширвани.

Лаьтта... лаьтта... Мел дукха уйлаш ю цунах лаьца алат кхедерашна. Лаьтта леладархочун деррига вахар, дега йӀовхал йоала цунах.

Шиъ вахарах ах соагӀа йоле ха цо дӀаслар алат леладархочун атта боацача балха. Цу хана трактористах лаьца оалаш хиннача иллей дешаш цӀаккха а цун дагара дардоацаш дисар: «Хьалхара боал баккха геттара хала да. ХӀана хул из селла хала? Цунца нийсде деза вок боалаш а. Цкъа харш тесса Ӏайха цкъа боал баьккхабале, дерригача вахаре а цунца дӀагӀо. Нийсача яьнъа тӀара дӀа ма тилла».

...ДӀадахар шераш. Дукха эвараш гентараш лаьтта аьлад Гайтемиров Ширване. ХӀаьта а хӀанз а дик ца душ дагабоагӀа цунна колхозе бӀаьстан алаташ дӀаде ше лаьтта аьха хьалхара деношI.

Цу дийнахьа са белтало иналехьа балха арааьлар из. Кхай доккх дар оахама тӀера хьалгӀеттаьш, дегӀах чапхбуалача шийлача мехо тӀаоахача гужурка тхьамаш нӀдора. Вакъда Ширванена цу дийнахьа из мух а шелал а ховлацар. Из сетем боацаш латтар колхоза кулгалхоша алат дӀаде аларга хьежаш. Из ха хьатӀанхаьчар. Сецош лаьтта дӀ санна, ше лаьттачара дӀайиккхар Ширване трактор, шийна тӀеха дӀадийнача алатий нийса мугӀараш а дуташ.

Ниттта, дӀаболабелар цун лаьтта леладархочун атта боаца ники. Из дар 1950-ча шера. Ширванена лаьттанцара безам бовзийтар, куцна механизатора сий дола говзал йовийтар вар Малхбоален Казахстански областе чуйоагӀача Жданова цӀерагӀча колхоза механизатор Трифонов Николай. Цу колхозо вахийтар Ширвани трактор Ӏомаеча лаха бетта курсашка деша.

КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. Л. И. Брежнева «Целина» яхача шийн книжка тӀа эри даьда лаьтташ карадерзадеш хиннача турпалхоех лаьца дувц. Целина карадерзаеча хиннача эпопее хе да наьа лоацаш хиларах вокккий веш ва Ширвани а.

1959 шера Гайтемиров Урус-Мартановски районерча совхозе балха вера. Тишача трактор тӀа болх бе волавелар из. Дукха къахьега дийзар эӀамигача сага из тоаш. Цу трактор тӀа шиъ шера болх бир Ширване. Цул тӀехьагӀа из «Атагинский» совхозе балха вахар. Укхаза Ширвани новкъосташта вовз хьанала къахьегамхо хиларах тарра. Цу шера цун вахаре доккха дикахетар хилар. Совхоза коммунисташа из ленински коммунистически парте мугӀарашка хьанийцар. Цул тӀехьагӀа цо кхы а бокхагӀча толамца кхоачашдора шийна тӀадилла гӀулакх. Агротехнически нийса пайда а эцаш, шийна тӀачӀоагӀьача майдан тӀа хий дехкаш хилар бахьан долаш хӀара шера хьийкъа хьажкӀаш кхеррча белгалъяьлар цун звено.

БархӀлагӀча пятилетка хьалхарча шера цо шийна тӀачӀоагӀъа хиннача ши бӀаьгентар долча лаьттан хӀара гектара тӀара шовзткъе ворхӀ центнер фуальньха хьажкӀаш чуйицар. Из вай республике эггара лакхагӀа бола хьонкии бар. Из толам белгал а боаккхаш дай-мехко Ленина орден елар цунна.

ИйслагӀча пятилетке кхы а чӀоагӀагӀа къахьийтар цо а цун новкъосташа а. План тхьаь ворхӀ центнер йолча, пятилетка тӀеххьарча шера цун звено хӀара гентара тӀара шовзткъе нийс центнер фуальньха хьажкӀаш чуера. ТӀаккха цӀаьхха а цун къахьегам Октябрьски революце орден алар ца белгалбаьккхар.

ИттлагӀча пятилетка ялагаш кхоачашъяра эггара лоархӀамегӀа доля шу да хӀанз карардар. Берргга шийн низ хьинар тӀадехийта къахьег цо укх шера а. Соахна хиннача шовзткъе итт гентар доаккхагӀа да цар хьажкӀаш лелаю кха. Ши бӀаьв ах бӀаьв гектар долча лаьттан хӀара гентара тӀара шовзткъа центнер фуальньха хьажкӀаш чуэса дош деннад звеной члеташа. Из совхозда цар чуйицачарел итт центнер дукхагӀа я.

Ширване звеноца ба хьажкӀаш лелаяра опыт йолаш, хьанала къахьегаш бола механизатораш: Саганов Ӏийса, Насрадинов Хьамзат, Довлетгириев ШаӀрани, Гайтемиров Махьмад. Кхашкара балхаш деча цар пайда эц ипатовций методах.

Боккха толам баьнна шу хилар Ширванена иттлагӀча пятилетка шоллагӀа дар. Цо баьча балха боккха мах а беш цу шера цунна Социалистически Къахьегама Турпал яха сийлен цӀий Ленина ордени елар. Цунах боккха кхаъ хилар Ширване новкъосташта, берригача юртахошта.

— Цу совгӀатах дакъа доал са новкъостий, берригача юртахой. Сона сайна, цхьаннена, бухургбацар из болх. Са новкъостий дика хилархал вӀаштӀехьдаьлар са уж ленна хьоккхамаш даха, — яхаш дувц Гайтамиров Ширване. — Со кхеваьа вай хьамсарча Даьхе, вай сийлахьча парте. Ер 29-гӀа шу да аз лаьтта леладархочун болх бу. Цу хинатӀа цӀакхха а норма аз кхоачаш ца еш моттиг нийсъеннац.

ДӀахо йодача хана а вай парте, правительства советски наха хьалхашка доккхий декхараш уттаду. ХӀаьта уж кхоачашдара эшаш мел дар долаш а да. Ниттта, хӀара денна хьаух керда юртбоахама техника, эшача боараме удобренеш. ХӀара гектара тӀа кхедеча алатий боарам алсамбаргба, нагахьа санна вай удобренех, техниках, хих бизза пайда эце.

ИйслагӀча пятилетка план Ширване звенос диъ шера кхоачашийр. Юкъера лаьрхӀача цу диъ шера хӀара гектара тӀара шовзткъе йиъ центнер фуальньха хьажкӀаш чуйицар цар.

АтагӀарча совхоза лаьтташ хий дехкаш да. ХӀаьта Ширване звенос шийна тӀачӀоагӀдаьча лаьтта хий а дехи, де мел дезар а ду шоаш денна дош дизза кхоачашдара. Цар социалистически яхь лелаю Ачхой-Мартановски районерча «Лермонтовский» совхоза гӀорбаьннача хьажкӀаш лелаечарца Б. Матаевцеи М. Захаевцеи. Шаьла районерча «Джалка» совхоза Социалистически Къахьегама Турпалца Б. Саидовца.

Совхоза лоархӀаш, сий деш ва Ширвани. ТӀаккха мишта довл наха юкъе сий? Из довл сага эзделах, цун динача оамалах, керттерча даькъе къахьегама тӀера хиларах. ХӀаьта уж гӀулакхаш Ширванех доаха аьлча тӀалат хургдац.

КПСС Централни Комитето колхозийи совхозийи болхлошка, механизаторашка, Ӏилмахошка, юрта боахама говзанчашка, материально-технически гӀирсаш лоаттаеш йолча промышленноста болхлошка, Советски Союза берригача къахьегамхошка ядаьча Письмо тӀа ладу механизатор юрта боахама керттера сиг хиларах. Цун хьинарах, говзалах, опытах тийша да юртбоахама продукци дукхагӀа яккхара гӀулакх. Уж дешаш дизза кхоачаш а деш, оасаре къахьеташ я Социалистически Къахьегама Турпала коммуниста Гайтемиров Ширване звено.

Х. АТАЕВА.

Дунен халкъашта юкъера бувзамаш

ӀИЛМА-ТЕХНИЧЕСКИ ДАЬКЪЕ ЦХЬАНА ГӀУЛАКХАШ ЛЕЛАДАР—ХАНО ДӀАДЕХАР

ТӀеххьарча шерашка дунен политически хьалашка хиннача дикача хувцамаша бакъахьача оагӀорахьа влияни яьй дунен халкъашта юкъе Ӏилма-технически даькъе цхьана гӀулакхаш леладар дегӀаахара, цун боарам ширбара. Тайп-тайпарча мехкашка цу даькъе цхьана гӀулакхаш леладаро Ӏалашду дунен халкъашта юкъера кхокхам лаьгӀбалара материализаци елга. Юкъарчал доацаш а дилла а Ӏилма-технически даькъе цхьана гӀулакхаш леладара проблемаш къестаеча дакъа лувцача, Ӏилманеи техниканеи йолча СССР Пачхьалкхен комитета председатела заместителя академика Д. М. Гвишиане, дукха ха йоацаш ядора: «Эшаш хӀама да е ца эцаш да цхьана гӀулакхаш леладар лха хаттар исторе хьоггехьа а Ӏалажкхад ден повестка тӀара. ХӀана дувцар да йолаш йолча Ӏилма - технически даькъе цхьана гӀулакхаш леладаро резервехи торонехи хьинарегӀа пайда эцар, цун эффективность лакхьяр».

Цхьабакъда, малхбузен мехкашкара белгалара гӀозараш СССР-аца Ӏилма - технически даькъе цхьана гӀулакхаш леладелга юхаоза гӀерташ да. Уж ала гӀерт Малхбоаленна цхьана гӀулакхаш ца леладича Ӏилма технически прогресса даькъе СССР тӀехьа а юсаргья, хӀаьта долче дукхьал Малхбузенца бувзам хиларо гӀо ду СССР хьалха латтача технически боараме хила, шиъ экономически низ совбаккха.

АПН корреспондента хаттарашта жопаш телаш, Д. М. Гвишиане хьахьох цу тайпара дола хабараш кӀал цхьаккха а кӀийле йоацаш хилар.

— **Хьона хетачох, сенах латт, Джермен Михайлович, Ӏилман техникан даькъе дунен халкъашта юкъе цхьана гӀулакхаш леладара эша объективни хьалаш?**

— Шоай чулоацамга дилача интернациональни да Ӏилма а техника а. Цар прогресс хул дунен тайп-тайпарча мехкашка Ӏалаьмате дукхача Ӏилмахошеи специалисташеи балхаш деш хилар бахьан долаш.

ДӀахо, Исторически хьахиннай дунен халкъашта юкъе къахьегам бекъар санна йола объективни закономерность. Вай деношка цо дӀалаьнай Ӏилма-технически область а. Тахан цхьаккха мохк а хуладургбац Ӏилман техникан деррига доакъошка хьалха. ХӀаьта низаш а средствиш а кхетамна доацаш дӀа да ахийтара, Ӏилмо тохкамаш дечех технически разработкаш счен карагӀдьйинараш вӀаши хувцар дерригача мехкашта эшаш хӀама да, кхыметтел дунен Ӏилма тохкамий боарамчу къаь даькъах ши дакъа шоашта кхоача СССР-и США-и санна дераш а тӀехьа.

ТӀеххьара а, XX бӀаьшере екъаеннача гӀеххьагӀа адамлена хьалхашка эттай массехк глобальни проблема, хӀаьта уж принципага диллача алхха цхьан къаман низаца къоастаюлургйолаш а яц. Царна юкъе йолх эггара хьалха экономически транспортни проблемаш, Ӏалама ресурсашка этта ситуаци цунца дувзаденна доагора энергетически балансага цӀаьккха а хьажа дезаш хилари, космически аре карадерзаяри таххари. Цу проблемай башхалонашц масштабаши адамлено шиъ низаш планагӀа вӀашагӀа ца техача уж къоастаюлургйоацаш я. Ниттта да хано дӀадехар.

Лоацца аьлча, дунен халкъашта юкъера Ӏилма-технически даькъе цхьана гӀулакхаш леладелга шердар — исторе оттаь процесс, хӀаьта цунах пайдо бӀаргагуш хулаш латт дунен халкъашта юкъерча гӀулакхий комплекса лоархӀам тӀа-тӀа боккхагӀа хула дакъа.

— **Фу хет хьона Ӏилма-технически даькъе цхьана гӀулакхаш леладар Советски Союза мара пайда хуш хӀанз дац, аьнна долча малхбузен пресса тӀа арадувлача хабарех?**

— Сога хаьттача, из е цу гӀулакхах кхеташ ца хилар да, е шоашта хоашшехьа а деррига харцахьа даькха гӀерташа да.

Юкъе дакъа лоацараштa берригешта пайдана хиларе массашена а хьашт хиларе дунен халкъашта юкъе цхьана гӀулакхаш леладара керттерча принципех цаI я. Советски Союз йиш йолаш я шиъ партнерий шийца гӀулакхаш леладе безам хилийта, цунна тешал ду укх тӀеххьарча итташ шерий ерригача опыто.

Дагадохийта йиш я, масала, юхьаьнца мел ца тешаш тӀанийцар Малхбузехьа «Токамак» яьха советски программа. ХӀанз цу программех дола балхаш США, Малхбузен Европе, Японе термоядерни тохкамий лоархӀамегӀарча лостамех цаI а хинна дӀаэттад. США президента Ӏилман дешашта волча советико дукха ха йоацаш мукӀарло даьча тайпара, советски фундаментальни тохкамех хьахуларех толамца пайда эц ядерни физике балхаш деча американски Ӏилма учреждениеша. Укхала хьоахае бакъахьа я толамца дегӀаухаш латта хьалхале советски Ӏилмага йолча электроэнергена магнитогидродинамически генерировани яра даьлерш советско-американски эксперимент.

Нагахьа санна, масала, Ӏилма-технически даькъерта СССР-он США-си цхьана леладеча деррига гӀулакхех дийцача, цар масштабаш укх тайпара я: хӀанз укх сахьате цхьана оттаеш я 11 правительствана юкъерча соглашенеи 70 совгӀна къаьст-къаьстача фирмашцарча а организацешцарча а соглашенеи тоьна чу 300 совгӀна проблемах йола разработкаш. Тамаш я-кх шоай гӀулакхаш реалистически леладеча Америкерча хӀама лелалуш болча наха Ӏилман техникан дукхача областашка ниттта шерра цхьана гӀулакхаш леладоре, нагахьа санна цунах алхха цхьан советски оагӀонна мара пайда ца боалаш хилча. Дагадохийта бакъахьа да, советски американски Ӏилмахоша, масала, дегаьмай лазараштен ракови лестамаштен дарба дара, искусственни дог хьадара, гонахьара Ӏалам лорадара даькъе цхьана гӀулакхаш леладарах дикка пайда балга американски оагӀоно белгалдаьха хилар.

Из сурт да вайна гур шерда промышленни технологеш хувцача я Малхбузехьарча фирмаша раьза хиле пайда эц производства дукхача доакъошка советски разработкаех, масала, энергомашиностроене, еза йоккхача машиностроене, металлурге. «Сольмер» яхача французски фирмо пайда эц советски инженераша хьаьча доменни пийшаш Ӏаьарца шельсча прогрессивни системах, хӀаьта «Крезо-Луар» фирмо няйдай йоккхийча заготовкашта электрошлакови сварка э советски установка. «Олинш брасс» яхача американски фирмо няйдай СССР къйчъаьча цӀаста дӀа-юха доттара электромагнитни способах пайда эдара йола бокъо. Ховш да, Францен Фиплянден металлургически комбинаташ хьалъеча советски специалисташа дакъа лаьца хилар.

ФРГ тхьаь нийс йоккхагӀа йолча фирмо советски организацешца соглашенеш яьй Ӏилма-технически даькъе цхьана гӀулакхаш леладарах. Цу соглашеней малхбузенгермански оагӀоно дакъа лоац «Хехст», «БАСФ», «Байер» яха химически концернаш, «Сименс», «АЭГ-телефункен» оалача электротехнически, «Крупп», «Гутехоффнунгсхютте», «Отто Вольф» яха еза-йоккхача машиностроене объединенеш, кхыяраш санна йолча дика йовзаш йолча фирмашка гӀолла. Белгалдоалаш хӀама да цу фирмаша Советски Союзера лицензеш кхычарчул дукхагӀа нйеш хилар.

Ӏилманеи техниканеи йолча СССР Пачхьалкхен комитета, СССР Ӏилмай Академе, министерстваша, ведомстваша, кхыча учреждениеша 260 соглашени яьй капиталистически мехкий корпорацешцеи фирмашцеи Ӏилма-технически а хӀаьта ниттта промышленни а даькъе цхьана гӀулакхаш леладарах.

Цу документашка хьежжа советски организацешца а доалол дехьарча партнераша а Ӏилман производствен дукхача дешаашта цхьаьн гӀулакхаш леладу. Хетаргахьа, цхьана гӀулакхаш леладеш хиларо тешал ду шаьккхе а оагӀув цу гӀулакха раьза хилара. Цунца дувзаденна доаладича сов хургдац «американски промышленность СССР-гара дукха хӀамаш Ӏомаде йиш йолаш я», хӀаьта советски организацешцара Ӏилма-технически бувзамаш дегӀадаьаро американски экономика дегӀааххарах наха хьабе болх дукхагӀа хилийтараш гӀо а деpгда яхаш «Контрол дейт» яхача корпораце директорий совета председатела У. Норриса (США) даь къамаьл.

— **Фу хет хьона, йиш йолаш йий тахан Советски Союз Малхбузенца Ӏилма-технически даькъе цхьана гӀулакхаш ца леладе?**

— Мишта ац цун йиш. Советски Союзе йолаш я цхьанна а оагӀорахьара гӀо доацаш хьашт дола Ӏилман технически декхараш къестадара эша низ бола Ӏилма-технически экономически потенциал и еррига торонаш а, хӀаьта, сона ховчох, Малхбузехьарча компитентни эуврий цу даькъе цӀаьнха а шеко а хиннац. Ховш да, масала, дегӀадаьккхача капиталистически мехкашкара импорт еш йола оборудовани маьхага диллача цаӀ-ах—ши процент мара езагӀа хилац советски машиностроене продукцел. ХӀаьта кхыча мехкий фирмашта уникальни оборудовании технически системаши лоаттае торо йолаш а я СССР. Деррига а ши масал: Советски Союзо Иссуаре (Франция) яьча Малхбузехьа йоккхагӀа йолча гидравлически прессацеи 20 метр йолча токарно-карусельни станокацеи бӀаьш тоннаш дозал дола деталаш геттара нийса хьае йиш я,— из гигант эца советски заводага заказ дир «Хитати» яхача японски фирмо дукхача американски Малхбузенневропейски фирмай предложенешка хьенечул гӀехьагӀа.

Дага лоацаргда вай, «шийлача тӀема» цӀерашка «СССР гӀо дар — Малхбузенна зе дар» яхача тезиса къаьстта чӀоагӀа пропаганда ея хиннa хилар, хӀаьта цу хана малхбузен мехкаша къаьстта теркам тӀабахийта кхоачашъеш яр СССР-га стратегически оалаш дола товараш ца дохара даькъера дискриминационни чӀогӀо. Цхьабакъда, дукхьал цу юкъагӀа, 1954 шера, болх бе йолаялийтар Советски Союзо дунен тӀа эггара хьалхара атомни электростанци, 1957 шера стапелеш тӀа форда тӀа даьккхар дунен тӀа эггара хьалхара граждански атомни кема — ледокол «Ленин», хьайир дунен тӀа эггара низ болашагӀа йола синхрофазотрон, хӀаьта керттера дар — дунен тӀа эггара хьалхарча советски Лаьттан спутнико дӀанхайкадир Космос карадерзаяра зама дӀайолаялар.

— **Миштай, хьона хеташ, Ӏилма-технически даькъе дунен халкъашта юкъе цхьана гӀулакхаш леладара перспективаш?**

— Аз аьннача бесса, цу тайпара цхьана гӀулакхаш леладар — законах йола а хиланза яргйоаца а исторически процесс. Цунца цхьана опыто къаьгга хьахьокх, цу гӀулакха эшаш дола политически хьалаш дикагӀа Ӏалашдаьча из беркатегӀа дегӀаухаш хилар.

Вай тешаш да, адамленна хьалхашка латта глобальни проблемаши адамий общество дегӀаахара процесс шен реалистически кхетанр тӀеххьаре а йотдаргхиларах а хӀаьта цо ерригача областашка, цу даькъе Ӏилман техникан областашка а, дунен халкъашта юкъера гӀулакхаш шерра леладара эша оптимальни климат хьаергхиларах а.

Беседа яьр я
Л. МАКСИМОВА.
(АПН).

Кхоана М. И. Глинка ваь 175 шу да

Сийлахь-воккхача эрсий композитора Михаил Иванович Глинка (1804—1857) творчество — вай къаман хьайле. Пушкина, Гоголя, Лермонтова, Белинскин заманхо волча Глинка шийн творчествана юкъе йихьай шийн хана-ра прогрессивни идеяш. Халкъа творчества традицех кегІоргонта а еш шийла хьалхагІа хиннача композитораш-та а карагІдьинна дикадераш шерра кара а дерзадаь дуьнен музыкальни культуро хьалхехьлар Іомадаь вола из хиннав художник-новатор, хІаьта музыкальни культура тІаре дахьана юкъо шийн доккха а хайнад цунна.

Глинка исторически мотив белгалйоаккхаш цІи хеза волча эрсий искусствоведа, композитора заманхочо В. В. Стасова яздаьд: «Дуьнхача доштьокке Глинка эрсий музыке Пушкина эрсий поэзе санна боккха лоархІам болаш ва».

ХІара шера композитор ваьча дийнахь Смоленски вІашагІкхет музыкантий Глинка цІерагІа фестиваль хьаеллача. ЦІей чакхдовл композитор ваьча юрта Новоспасске.

СУРТАШ ТІА: 1848 шера композитора шийн произведенеш лийкхача Смоленскерча цІенах доалла мемориальни уйг;

Смоленскерча Глинка цІерагІча улица тІера композитора шийн произведенеш лийкхача цІа.

В. ВЕЛИЖАНИНА сурташ.
ТАСС фотохроника.

ГЛИНКАХ ДОЛА ДОШ

Михаил Иванович Глинка творчество къаьгга оагІув а хинна юкъейхай дуьнен музыкальни культурайа, цунгара дІаболаенний эрсий классически музыка.

Іо а ваьа хьал а кхийнаа композитор хила везаш хиннар Смоленщинерча юрта, хІаьта эІамига волаш дезз дезадениад цунна халкъа иллеи. Из дийна мел волча хана цунцара безам дІа а баьннабац. ЦІенкаьтта музыка Іомае воламенчаа из шийна геттара дика образовани еначча Петербурге. Ихьнеттел цу хенара мукъача уйлай поэзи а юкъе йоагІача литературацарча, театрацарча безамо, культура доазол дехьарча а эрсий а эттара боккхагІа болча мастеранцца гІулакхаш леладаро — цу деррига а гІо ду художественно-эстетически воламаш хьахилара.

Глинка дукха лийнад Европе цуи искусство йовзаш. Цу хана ера, цун деллашца аьлча, Іцун юрта чу «эрсашха ладарехь» йола уйла. Духхьал ишта, «эрсашха» хьоьжар премьера 1836 шера Петербурге хинна «Иван Сусанин» яха героико-патриотически опера.

«Сусанинаца» — Даьхен духьа денале гІулакх даьча моллагІаьр санна волча ахархочок йолча операца — эрсий музыка духхьашха къаьгга хьахьенкар эрсий халкъех йоахнача оамалий турала оагІонаш, «халкъа йиш трагедега кхоачаеш» лакхйир.

Композитора таланта керда оагІонаш гучаьлар цун фалга тайнарча, эпически хьисаперча «Руслан Людмилен» яхача из цІи йолча А. С. Пушкина поэма сюжетах кхаьчча опере (1842 шу).

Глинка творчества сона эттара шаьхера дарех хета цаІ да цуи тайп-тайпара йола произведенеш вІаши тара ца хилар. Сона дагадоагІа, духхьашха Рим бІаргайча се мел цецваьлар, мел дукха хоза хІамаш гойтар цу дренни столица... Ишта сан-теш глинкоски операш картинураш?

Дуьнеяна дийнад со «Русланан Людмилан» дирижировани е, хІаьта музыка диллла а хьеллар сона шой кхоачалуш йоаца «керда хозменаш». Маллий ук «Русланацаь!... — Ук, хетаргахьа, тоъаргъяр къуча композитора яхе, ялх опера... Мел къайленаш, мел цецвоакхха хІамаш да «Русланацарча» лоацабаларах йолча хоровой сцена тІаІ Боккьонца лаьрхІача мел космически эффект я цунца, хана бустам къуча тайнара а болаш! Е «Сусанина» тІара «Славься» яха хор — бахьан доацаш деппар дукха итташ шерий лоархІам болча хана цунах официальни йоаца Россе гимн хилар...

Ма вІаши тара а да-кх «Камаринская» «Вальс-фантазия», ишта «Арагонская хота» «Мадридера бийсе», «Князь Холмский» яхача трагедена йола музыкен вокальни лирика жовхьараш — романсаш! Цун уйла е воламелча сона хеталу. Глинкана йовзаш хиннай кхаза творчески хулцаалара къайле. хоьш хиннад, керда сочинени дхье волалуш, хьалха ше хиннатоа тара а воадаш вола кхы сог мишта хила веза, е кхыча тайнара ваха, уйлаш е, дуьнен зем бокхад. Хоза хета вац «Сусанинн», «Русланн» тайп-тайпарча композиторашта дьахий дика хеталуш хилар...

ХІаьта цунца цхьан боккьонца хинна хІама санна а да-кх музыкальни къамаьл — вокальни е инструментальни произведенеш, операш е симфонически иллеш! Духхьал цо вІаши тарга уез Глинка хьа мел даьр.

Глинка операй турпало-патриотически лостамо, цар шеррача эпически складо, музыкальни драматургин шийн тайнара хиларо монументальни халкъа-хоровой сценаша, дегІаахара симфонизмо, тайп-тайпара темаш контрастни хиларо, народности, музыкальни образаш къаьгга самобытни хиларо а санна Іалаьмате йоккха воздействи яьй эрсий музыкальни искусство дегІаахара.

XIX-гІа бІаьшере еккъаллехьа хоадам боллаш йола итальянски влияни хиннай эрсий музыкана. Из Глинкана а хиннай, керттерча даькъе композитора вокальни творчества хьахьоккхача тайнара. Амма Глинкана моллагІа влияни хинна яле а, из дилла а деррагача гІулакхашта а Россе картинаш, Россе Іаламцара таташ, хьметтел Россе латта сатем а дегІах лета вола эрсий художник а волаш висав. Эрсий музыке массаючул а хьалха вІаштІехьдаьннад Глинка мугІаречча мукъегар, мугІаречча ахархочуна-кхалсага поэтизаци е, эрсий къамал обрядашта поэтизаци е.

Глинка гениальни хиларах йола уйла ше-шегІа керта чуйоагІа, цун музыкага ладугІаш, цун творчества уйла еш. Сакхетам чу дага е доацаш хьоьт кхача сийлахь-воккхача художника, А. С. Пушкина образ. Из хила мегаш да царна шинена. хІаране, шийн искусстве, хІаране шийн средствашца цар произведенеш даим ялаш хургйолаш еш дола вІамигдар а лаха хоеш хиле хилар бахьан долаш...

Глинка искусство композитор ше дийна волча хане а тІа аейнар, лакха мах а бер Россерча а доазол дехьарча а цун заманхоша.

Юрий СИМОНОВ,
СССР Доккхача театра керттера дирижер.

Н А Н А

Корага латт Іожийна Іаьрма корта бола юкъерча деттара кхалсаг. ХІама дагадоаро гІайгІане ерзаль я цуи кхь. Йист ца хулаш бІарахьеж из кор лоаккхаш доакхача шийн эІамагІдолча берашта. «Юха а бІаьсти яьлар, — йоах цун даго. — Гуранча дІауха гІарагІураш сенна дІаух шерий а...»

Уйла еш латтар Іошкоева Атайн Новсат я. Цун дезаьнад шовзттехьее диъ шу. ХІаьта дукха дий ук? Ук дукха деце а, мах хьагаш хинна бІаьха корта кІайлуш-и латт, юкъа тІа шуваш дийнад. ХІаьта а цун хинна хозал дукха хьаце дагадац хилва.

...Дика дагадагІад цунна шийн берий шераш. ТІом болалуча хана бар! шу шера даьнададцар Новсата. ГІазахьа яо дагайоагІа делхеш хинца сваридеш, урагІа ухаш хинна даьтта, херцадаь цІенош. ЦІеро декъа ча доагаден санна, тІемо дІакхехкар нах. «Гаьпнара бІаргагуш яр хьу. Цу хьунагІа дечкъар кьовой, кІалнах, бераш. Цо кхетадора, беро ца кхетадеча тайнара, цкъа угзаре, дуье Іаьрадеш фуд ца хоеш дола хІама хинилга. Дуне къайлха даьлкхадар вІаьла ца хиннача тайнара Іаьрина йолча морхаша.

ТІехьагІа, 1943 шера, дагадоагІа цунна, Іаьрина эскар эшха а даь. МагІалбих мукъаьльнха, мах гІадбаха хиннна да. Кхы а мел шу даьча, ховача бІаьстал дийнахьа боккха кхаъ хильчар массанега а. Вай майрача эскарома шийн бІема чу хІаллакдар къаьза фашистий аьлха.

Цул тІехьагІа дар тІом чекхбаьнна хала шераш. Новсатар дезал цу хана Павлодарски областе бахар. Шийн боккхагІболча йишаращца Моалеца, Тутанца, Хадеца, Хамцена, вешийца Хасмахьца мадаца цхьанл Новсат а хиннай тІемо бохабаь халкъа боахам юхаметтаоттабеш. ТІехьагІа, эри даьда лаьтташ карадероадеча хаяй, цо хьинаре дахъа лаьцад казахстански ялаташ кхедеча. Цу хана барайтта шу даьнна хиннача Новсата «лъшна гоаргараІоме лаьрхІар. «Мича йода хьо хьай доацача дегІаца? Хьанна хов хьо кхай тІа йоІ а. КІезага сабар де, хье йоккха хиллалца», ахаш мах белар цо тракторести хила лоархІад аьлча.

Нэ къамаьл шийна хьахевача Новсата ге а дешайн, дашача дегІарча йоІо — Григорьева Машас аьлар: — «Хоаргда-кх вайна шала воагне. Сегота ма хила хьо. Новсат, аз новкъостал деррда хьона деша». Курсашка дийша аьлча (деша-м мича хоадра цунна, деррига а дагахьа Ікадора). Маша йолча смешцаца яхар из. Цул тІехьагІа эттара хьаллара бІал. Цун дакъа доалл эри даьдача лаьтташмара хьалларча ялатах.

— Хала дарий цу хана ялаш, хетий Іа?

— Дагалаца бІарг дІа ма кхоачча улла доккха, шаьра кха, Палаткаш. Цул тІехьа тІа, гІанахьа санна, эзэа техе хувцалу яьсса илла аре. Хьоашна дагадоагІар цу хана «хІалк», «атта» яха дешаш.

— «Данза дарздац». Из дар ку хана керттера хилар, — ахаш дувц Новсата.

ЗІамигача, хІара дезна беча балхо цІона сомдаьча цун кулгашта бІаракъьенача хет мишта леладьй-хьоргІ укхо трактор, аьнна. Гу сона цун кулгаш бод хьуми, бер терхадеш, хоартолаша оасар деш. Бакъда, хала да из трактор лехаш яІІе хер ге. Со цецаьлларах аланьеш Новсат.

Ше аьча корта — Доввоа — цІаеча Новсата вІаштІехьдалаяар бахка яха. Вераш дар кхеде деваш. ХьалхагІа шиъ, цул тІехьагІа — пхиъ.

Деррига а лайнад дукхача берий нанас: ук зІамига долаш, цамогаш хилча — наб ца яз бийсаш, сагото, ук мегаш, деладенна хилча — ирза. ХІара берах доалл цун са, яхар. ХІаьта атта дий ук мессел бола дезал кхеба? Берашка хьокилга, цар бергакъа дутталга, тегилга... Ма мел «атта» да дукхъал цхьа бер кхедаьчоа а хоргда.

ХІана доакка хилча хой цун бераштa мел хало лайнай цоай нанас, мел сатекхад цо. Цкъаь-цкъа хала яр е атта яр аьнна шийн бера тІачайхаш Новсат. Харцахьа ледачуига оалар: «Хьона хьайна баьхьахь хетий Іайха лелалор? Харцахьа ма лела», — аьле. ХІаранеш хоьра цІагІа хе дезар фуд шийн деккхар. Борис, масала, массарех хьалха хьа а гІетта дахча дакхха, хий да дезаш вар. Маншарана цІа юкх, йоІагаха Зарася Маликесн коартолен цІагІо, хІаьта нана бод хьоккхабе отт. Мари воккхагІа вола воІ Руслани балха бехалейба да хІама хьдакхха дезаш.

Дукха ха йоаккхаш Руслан эскаре вахка. ВоІо Дай-мехка дехкар дийна кхоачалдергдолга хой а, цун уйла в кхие. Цо шийн воІага моллагІча цхьалахьга ладайта нанхат массана а укх дешашца долалу: «Дукха дахалда шо, са кІезгаьмашь»... Шийн кІаьнаш лоархІ во шийн воІаца Русланаца эскаре мел волчий а.

Руслана шийн вешийна Борисага яздо «ХІона — мара боккъонца кхетадаьдац аз нанас вайна мел даьр. Массарел хьалха хьалгІоттеш, тІехьагІа Іоовжаш, шийн са ца кходеш цо даьчун мах баь вергвац. ХІаьта кІезига дар чуи де дезаш хиннар? Со-м цецвоал деррига де из мишта хкемай-хьогІ, — аьле. Мел хало бІаргайний цунна, мел шуе бинаб юкъа тІа? Цхьайолча хана белам отт са цун юкъа тІа гІолла кулг а хьекха ук шуккаш дІадаха, из къон а яь елаш бІаргаго».

— Аз барзах оал Дай-мехкан, партена. Цар новкъостал даьд сона бераш хьалихеде. Са берий а, бергагача советски наькъа санна, боккъо я деша, цамогаш хиннача — мах а боацаш дарба де, шоаштa еза професси лаха а кхьаьхьега а. Дукхача берий нана хиларах тарра аз паччахьалкхегара ахча кйду. Цар ирахе вахар хургхиларах со шен ги, — йоах Новсата.

З. СОЛТУКИЕВА.

НРБ. Керарча питилетка (1976 — 1980) шерашка 2,5-ззза дукхагІа хургья болгарски электронни промышленности экспортагІа дІайоахийта продукца. ХІана мехкo дуьнен тІа ялхлагІа моттиг дІалоац хІара сага сих лаьрхІача электронни электротехнически изделеш хьаярая экспортагІа дІахийтарал.

СУРТА тІа: «Электра» яхача софийски завода централни измерительни лаборатори.

БТА — ТАСС сурт.

Дуьнен халкъашта юкъера бера Шу

БЕРИЙ ГОРОД

Дай хІа... Ма чІоагІа лаьнна да из сага, къахьега хІана мара вахар дІа ца долалуча эІамагача сага. Хьога лелаеьмаш, хьо хозахеташ тІамцеш дола цІа. Хьо боле болаш, хьона йІоакхал тела цІа. Цу тайнара долча цІенах, цу чу бахача бонпхача дезалах, шийн тайнара йолча городах да оаха дувцар.

* * *

— Мамам! Ахий! Петр! Наетна! — ІоцІал доьла. Хьаьший ба лийнига, — ек баркІ шу даьнача Ондрек оаз. Кружан Марканен Данее мис бер цхьа минут ялаелчьа гуйделар со фусам дизша чувахкха хиннача паргІатча холле. ЙоккхагІа йола шу йиІиг цІагІа яцар. Ук шоатта дийнахьа кара цІа а ца утаж лоаллахарча городе профессиональни училище дешаш агІар...

Дезал хьона вІаштІара дахча доккхача кирпичний цІагІа бен. Лоаллаха да цу тайпара кхы а ялдайтта цІа, юкьера школа, берий беш, тІера дІакъайла бассейн, кинотеатр, стадион. Цу городе дахаш а дешаш а да даи ниий доацаш дисса 200 соагІа бер.

Иштта дІадоахадлар са Малхбузехьарча Словакерча Златоше яха Чехословаке хьалхара экспериментальни берий город йовлар.

Марини Кружана дувц:

— 1974 шера оаха газеташ тІара дийшар экспериментальни берий цІагІа-городе болх бе конкурсах воспитателаш хьаийбу аьнна. Сон са сесага хьехархой специальность йолаш да, оаха цу балхага хьажа лаьрхІар. Цул тІехьагІа дукха къакаьлаш лилар тха психологашца, лаьрхІа оттаьча тестаца тхотара мезамен ийцар. Тохнам кІоарга баь чакхбаьлар, кІанз укхаза тхо дола пхи шу доалаш латт. Верашца бу болх дукха беза тхона. дІахо йодача хана кхы из хувца безам болаш а дац тхо. Вакъда, театре, кино, кьоашалгІа аха ха кІезига хул. Верашта цахаддаш теркам тІалоаттабе беза. Дай-нанной а боацаш дисача берашка шоай лоацча вахаре боккьонца йола гІайгІа кхачай. Иштта дисача берий оамалаш а хоалхаме ма хуйлий.

Къамаьла юкъе йоагІа Дана:

— Бер ше дизача дезала юкъе дахилга цунна хайтар духьа бахкахьа да цІагІара хьалаш доаттІача тайнара вІаштІехьдаькхача, ук цхьацла гІуланкхашта юкъе ззача. Со, масала, берашца цхьана боахамта хьож, царца тиша тІа ух. Тха берий городок хьаьлга хайча дукхха нах болабелар тхона хІамаш чу а ехна посылкаш кхахьийта. Царех дукхагІа бараш буржуазни республика йолча хана берий цІенашка хинна хьалаш довзаш доккхагІа долча новхалах бола нах бар. Царна хадар тха бераш цхьаннкха хІама эшаш доацилга. Мел рузкъа дІадахийтад цу гІуленкха паччахьалкхено. Городок хьаеш дІадахад 93 миллион крон (8.300 эзар сом герга. — Автора белгале).

ХІара шера дІаух 11 миллион гарга крон. Юхаьдешаего дІадолалушшехь тхона даьа эмачоа кхочаш бер, хІанз цхьаннкха хІама эшаш тха берашта. Школьни учебникаш сов цІагІа, къаметтел довала библиотекана эша книжкаш а мах боацаш тха тхона паччахьалкхено. Укхаза воспитателеш а болаш боли бу маІача ишам цар летаван. Иштта, бой вахара хьалоа довзлешта шегъе хулачарна герга доладаь, берашта массава а йоккхал хургйолаш вІаштІехьдаьла да.

— Шун цІагІа дуи шаьагІа распорядок я? — хетта аз цІен нанега.

— Іуйре дІайоалу будильнико техача гургІайна. ДоккхагІа долча берашна дхьена аз Іуйрейна даа хІама кийчо. ХІама даа баьнча массава я шин-шин гІулакх вода: цхьабараш школе, кхаш берий беша. Шийтта сахьат доаллаш кха вІаьнтІ а кхийтте городокерча йоккхача столове делкьейна хІама даа долх бераш. Делкъел тІехьагІа берашка цІагІа урокаш кийчъю. Цул тІехьагІа царга хьеж самодеятельноста кружкаш, — анимедельни, гозза кулгаш, кхьекраш. Тха я духовой оркестр а, спортивни секцеш а. СаргІаьа цІамига я массава вІашегІа а кхийтте столове цхьер даа долх тхо. Сайрийна юхайисача хана цІагІа хул тхо — цхьабараш телевизорга хьож, вокхаш дешаш, хІаьта вттара эІамагІа бараш лоацаш хул.

Аьхик тха бераш пионерски лагерашка ух, со сесагаца — отпуске. ВІаьстик гурахьен — кхашнара балхаш. ХІара цІенна гаьна йоацаш йоккха йоаца бешамаш я. Соахна оаха чуийца хабуц тоъаргьа керде яр хьаийдехьаш да.

ЧІоагІа хоза хеташ бу оаха мехка гІолла ивась. Цу гІуланкха лаьрхІа тхоай автобусаш я тха. ХІаьта уж ма тоъаш хилча тха шефаша — дукхача предприятешей организацешей — шоай ярина йоахийт тхона. Тхоай берашца тхо кІезига лийнна Іар хьамсарча Чехословаке гІолла.

Бераш тІехьа а доаш деррагача цІагІа гІолла чакхьоанкх со. ШоллагІча этажа тІа берий массехи спальни я. Укхаза, лакхе, духча моттиг а я. Хьашашта лаьрхІа цІа да. Бераш сиха дегІ дахь. Чакхдаьначa пхе шера городоке кхаьчнахьа сог йодаш-йоагІаш моттигаш хиннай. Цхьа воспитанник институте дешаш ва. Дукха бераш юкъерча дешара заведенешка ба, вокхаш — балха. ХІаьта шоай цІа диц ца луш, мест-места цІабахке хул уж.

* * *

Со араваьлар хьаьша везаш тІаяццеш долча Кружанар дезала цІагІара. Городоке сатийна яр. Берий майдан тІара хьахозар белари гІари.

О. СПИРИН,
АПН соб. корр.
Братислава.

«МОСКВИЧ-2140» — 30 КЕПИГАГІА

«Чечингушводстрой» объединение Грозненски автобаза шофера М. С. Халашевсне Шалински центральни сберегательни кассе дІахьеккар № 018, серн 10422 йолa 1979 шера шоалагІа арохийцача РСФСР ахчан-хІамай лотерей билет. Укх шера Челябинске хилар цуи тираж. Цу билетан кхаж а бена Халашевске яьккхий 6830 сома мах а «Москвич-2140» яха автомобиль.

Из йоьлагІа автомашина яьккхай вай республике укх шера Российски Федераце финансови министерства ахчан-хІамай лотерей билетех. ХьалхагІа яьккхар шиъ «Жигули» цаІ «Москвич».

ХІанз вай республике доккхаш да дхьалагІа арахийцача ахчан-хІамай лотерей билеташ. Цу лотерей тираж йолча хана ловзадергда 3 миллиони 780 эзари хІамай кхажамаш 6 миллиони 300 эзари сома боарам болаш ахчан кхажамаш. Царна юкъе хургда хІамай кхажамаш «Москвич», «Жигули» яха автомашинаш, яхе маркагІа йола мотоциклаш, пианино, телевизораш, «ЗИЛ» яха ходильникаш, хІамаш тега машинаш, фабрике хьадаь 360 сом мах бола кІувсаш. Ахчай кхажамашта юкъе хургда 500, 250, 200, 100 сома боарам бараш.

Тираж хургья 22—23 июне городе Хабаровске.

С. СМАГИН,
СССР Гострудсберкассай Нохч-ГІалгІай республиканско управление воккхагІвола инспектор.

ЭХЬ-ЮХЬ ДОАЦАШ

РЕЙД

Халахете а хІана а тІехьа вайна юкъе нийслуш ба вай вахарца тоаш доаца нийрча гІулакхаш леладеш бола нах. Царех ба наькха чотах баха гІерташ бараш, паччахьалкхен рузкъана тІакхуьдараш, мичча бесса яьккха а хІамилг никха гІертараш. Цу тайпара нах нийслу вассажирски автотранспорте а.

Наурски автотранспортни предприяте болх беш ва шофер Рахмаев. Грозне хьачухача гаьна яц. Аьттув болаш рейс хиннай-кх тахан аз еш яр аьлча санна ше тІаьола № 18-61 ЧИЗ йола автобус сиха лаьлла воагІа из. Цхьабакъда цунна хийттар чакхдалаьзар. ТІанкІ аьнна пассажирех йиза я автобус. Царех ахаш гарга бараш, аьлча а 15 сог, шофера ахча хьа а нийца, билеташ дІа ца луш боагІаш бар. ХІара билета мах 35 кепиг дар. Дийнахьа массехказа дІа-юха вахача наьха санна шай-кай цу киса юсаргхьлар кхетаде хала дац.

ХІамилг яккхара хьол тІехьавусарбаш со аьлча санна болх беш вар цу дийнахьа цу автотранспортни предприятерча № 43-35 ЧИЗ йолча автобуса водитель Магомадов Салаудин а. ЦІаьхха сигнал а енне рейдови бригада боллоша автобус соцалйтача, наІараш хьа а ца еллаш шийча хьалхашка дадача билетех на етта волавелар из. Ше ахча хьа а нийца билеташ доацаш воагІача 16 пассажира хІаране мах 50 кепиг дола билеташ дІадала велар Салаудин. Цхьабакъда цу тІехь цун аьттув баланзар. БаркІ сома билеташ-тха кара кхаьчар.

— Іайха ахча хьаийца хилча, билеташ пассажирашта дІа хІана лац Іа? — аьнна шийга даьча хеттара жоп а луш Магомадов Салаудина йоах: «Сона селах ховра шо сейх кхетаргдий, хайча цхьар-м дІадургдар, сайна ваха гІерт со». Хьаьнала къахьегаш ваха дага волчоа тара-м дац Салаудина дешаш. Бергага бехк берза а бий-хьоргІ, чан лераш а я укх юкъе хилар санна, укхаза водитело финансови боккъонаш телхаяра бехке пассажираш а ба. Шоаш дІадениача ахчах билеташ шофергара хьа а ца дехаш, сатийна Іеш болча цар цунна деш дар гІулакх дац. Къоал мерадолийт цар водитела.

— Духьала йоагІача автобусо сигнал-м еннаар сога шо укхазе да аьнна, хІаьта а хацар шо иштта гарга дий, — йоах Орджоникидзера Гудермесе йодача № 65-94 йолча автобуса тІарча водитела Гутиева. ХІанз дІалургдар аз билеташ пассажирашта, ма бе сона хьовзам, яхаш дехар ду цо. Шийна оаха беш бар хьовзам лоархІ цо. хІаьта паччахьалкхен кассе даха деза ахча шийн киса дехкаш хилар кІаттІа а лархІац Гутиева. Итт сагатара ахча хьа а нийца дІа ца луш диса кхаь сомен ах сомен мах а итт билет хьадала дийзар цун тхога.

«Сискал ла езаш шо а тхо а да, шоашта сэваш йола хІамнла дІа а нийца дІаьдалар шо, хьацт доацар а ва хувцаш», — йоах Дербенте ра Ставрополе болхаш болча № 66-53 ССБ йолча «Икарус» яхача автобуса тІарча водителаша А. Канатовеи В. Кулиевея. Уж ба город Орджоникидзерча автоколонна-1440 водителаш. Шоашта хеташ дар хургдоацилга кхетадаьча водителаша билеташ маршрутни листи яц аьнна хьаила тиганзар тхога. финансови боккьонаш шоаш телхайрах йола белгало маршрутни листа тІа ма яйтара. билеташ шоашмара хьа ца дахийтара хьовзадаь гІулакх дар цар даьр. ХІаравена цхьанна сома мах а билет дІа а ца луш, итт пассажир вар цар 25 мае воалавеш хиннар. Цхьанкха тайпа документ доацаш шо дале автобус дІаяхийта бокъо яц тха, — аьлар рейдови бригадерча ГАИ инспектораша. Шоаш де гІертачох хІама хургдоацилга хайнача водителаша тхота хьакхоандайир № 026846 йола путевой лист. Маршрутни листе тІа е еза белгало путевой листа тІа йир оаха. Цу тІа ль белгало къайла яха йиш йолаш я, цхьабакъда, из къайла гІорг ца хиларах теша мег уж хІанз.

Шоашта долча гІулакхa автобусаш оттайча санна, болх беш бараш кхы а дукха нийсбелар тхона. Царех цаІ ва Грозненча № 5 йолча пассажирски автотранспортни предприятерча № 16-02 ЧИК йолча автобуса тІарa шофер Цугаев. Билеташ дІа ца луш цо воалавора ялх пассажир. Цкъарчоа цунга хьакхаьчар дар шин сомн 58 кепиги. Дa дІаьха да, шойкай шортта якха кхувргда яха уйлаш йолаш вар водитель Цугаев.

Эхь-юхь а дайнача рех вар Моздокски автотранспортни предприятерча № 56-81 СЕЕ йолча автобуса тІарa водитель Сальников. ТІаккІ аьнна пассажирех йиза я автобус. Грознера Моздоке водача парех барайтта сагагара хьанийца 40 сомн 60 кепиги шийн киса деллад цо 26 мае цхьанна а хІамашна шек воацаш. Шофера кревиш, маршрутни лист, билеташ доацаш ва со аьнна керасти а деш духьала ваьлар водитель. Цхьанкха тайпа документ а доацаш мишта ваьннав хьо рейсагІа ара аьнна хаьттача юхь тІарча бесах хувца а луш: «Со отпуске хинна, из чакхьаьннача тІехьагІа тахан духхьашха балла аравьннав со, кхийнадаш са билеташи маршрутни листи хьанда, хІаьта шофера пра- ваш цІагІа йитача пиджака киса йисай са» аьлар шофера. Ше цхьанкха тайпа документ доацаш дІавохийтаргдоацилга хайнача Сальниковa, юкхера а хьагайтар № 197488 йола путевой лист.

Цхьаболча шофераштa тІехьах лета лазар санна чІоагІдаьнад шийна ца доаш долча рузкъана тІакхуьдилга. Иштта барех ва автоколонна-1572 водитель Дакиев Іаьла. Шали — Грозный яхача маршрутагІа дІахьа лелаш вола Шалински автотранспортни предприятерча № 48-13 ЧНЗ йолча автобуса шофер Абдулхаджиев. Іаьлас пхи билет дІа а ца луш хьаийцар 85 кепиг, хІаьта Абдулхаджиева билеташ дІа а ца луш 15 пассажирагара хьаийцар кхо сом да. Иштта дІаболабаьбар цар шоай болх 26 мае. Нагахьа санна чакхбаьннабаларе...

— ДІаизде шоай хьашт дар, тхона цох хала хІама дац, — йоах Тбилиси — Грозный яхача маршрутагІа лелача Тбилисски № 8 йолча автобоахамерча № 14-98 йолча ЛАЗ яхача автобуса тІарча водитела Михатарьянен дуц вовкъостон. Билеташ доацаш воагІача кхаь пассажира дІадала деза 4 сомн 12 кепиги мах бола билеташ оаха хьадаьлача доаш доацар да оаш леладер аьнна кулг а тесса велавелар царех цаІ. Оаха леладечох уж доаш ца хеташ хилар гучадаьлар тхона шоллагІча дийнахьа 27 мае. Пхи сом гарга мах бола билеташ дІа ца луш кхо пассажир а воалавеш боагІар уж.

Дийнахьа шийтта сахьат даьнна ха я. Катанна цІерагІча поселке а кхаьча гІеттара сиха городал арайоалача оагІорахьа дІайода Малгобекски АТП водитела М. Ахильгова лехка № 79-64 ЧИЗ йола ПАЗ яха автобус. Ше сопаьнча цхьанкха сог билет доацаш вац автобуса салоне яхаш майрра къамаьл дора цо. Тхо хьежачул тІехьагІа гучадаьлар хІарацна 43 кепига маьха билеташ дІа а ца луш ворхІ пассажир цо воалавеш хилар.

Иштта кулга цІена боацаш водителаша болх белга да Нохч-ГІалгІай транспортни управлене кулгалхоша из болх цІенхаштта тоабара де дезар ца делга. Паччахьалкхен кассе кхувда гІертараш сихха совцабара оарцагІболла беза уж, общественни организацеш тІахьожамхой. ХІамилг яккхара тІакхуьрашта массе тайпа наькъаш дехкана даргдац.

Рейдови бригада хьежача хана дукха водителаш нийсбелар шоай декхараш цІена кхоачашдеш, пассажирашта культурно гІулакх деш, паччахьалкхен ахча шоай киса долла ца гІерташ. Уж санна барех ба автоколонна-1572 яхача предприятера шофераш Изойдаев, Джабраилов, Умхаджиев, Дениев, Аракелян, Асхабов, Муцалов, Захираев, Дошбаев, ПАП-5 водителаш Зухайраев, Мадагов, ПАП-2 Мадагов, Сунженски АТП шофер Тимурзиев, кхы дуккхабераш а. Уж санна бараштa нийсбала, царгара хьокхам эца хьажа беза лакхе вай бийна кулга цІена боацаш бараш.

«Сердало» газета рейдови бригада: **Ю. СОЛДАТОВ**, Нохч-ГІалгІай АССР МВД СМУ кхерамзален техника инженер; **В. ВИСАНБИЕВ**, ГАИ инспектор; **Ш. АЮБОВ**, ГАИ инспектор; **Н. АВТАРХАНОВ**, автоколонна-1572, транспорт лелача наькъайна кхерамзале хьажийтара вола воккхагІвола инженер; **Б. КОСТОЕВ**, тха спецкор.

Калейдоскоп

«АЙСБЕРГА БУХЬ»

Индонезийски келайоазоно деча хоамегІа, мехка официально регистраци яьй наркотикаш чІоагІа мерзъеннача пхи эзар зІамигача саган йоІаш. Уж кІезигагІа ба 130 эзарнена регистраци яьча лоаллахарча Таиланде, ворхІ эзарнена яьча Сингапуре, ялх эзар наркотиках волча Малайзерчул. Цхьабакъда, Р. Сутопо, наркоманецарча къовсама йолча управлене кулгалхочо, белгалдоахача тайпара, из число айсберга гуш дола дакъа мара дац, цун доккхагІа дола дакъа бІаргашта къайла да. Бокъонца укхаза болаш бола наркоманаш цу цифрел дукха а, [illegible] кхагІа ба.

А. РОМАНОВ,
АПН корр.
Джакарта.

КХОАНА—БЕРАШ ЛОРАДАРА

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ДИ

Эстонска ССР. Харьюски районa Сакуси юкъерчa школа нулевой классе ялх шу дацина бераш юкъара дешар хьехача школе даха кийчлу. Кира дхезза хул берий занятеш. Урокаш 30 минута хул. Деша, йоазуе дешаркIа, сурташ дехна Iомалу кулга говзал Iомаю цар урокашка. Берашца салоIача цIагIа дукха тайп-тайпара ловзорг аш я.

Ялх шу дацина ученикаш — белабенна, гIозбеш ка, деррига довза гIерташ ба. ХIана занятеш дика вIаштIехьъяхарах дукхагIча даькъе тийша хургда хургволча школьника дешар.

СУРТА ТIА: «Сакуси юкъерча школерча нулевой классера да ткоI»

В. РУДЬКО сурт.
ТАСС фотохроника.

Будапешт. Дуней халкъашта юкъерча бера шера хетаяь торжествеши сайре хилар Венгерски столице. Наччахьалкхен опера филиала цIагIа оттадаьча концертагIа гулдаь ахча ООН Берий Фонде дIачуденнад.

СУРТА ТIА: концерт чакхдоллаш.

МТИ-ТАСС сурт.

ШКОЛЕИ ДЕЗАЛИ

Бераш эзделагIа, культурни оамал йолаш хургдолаш хьалхедара гIулакх дIадолалу дезале. Амма, бокъонца системагIа леладу из гIулакх болх беш опыт йола хьехархой а болаш йолча, беро итт шера дешача, нравственни кхетам балара а, оамал культурно хилийтара а бу болх хьаддача программагIа бехa школе.

Оамалаш культурни йолаш хургйолаш кхетам болалургбац бера духхьал юкхьанцарча школо луш йолча элементарни знаней гома чу. Юкъерча школе педагогаша дIахо хьу цига дIаболабаь болх, берий знанеш шер а кIоарг а еш, лакха культура йолча дешархочун, пионера, комсомольца хила еза оамалаш, хьалхаш царна Iома а еш.

Хьехархо, классни кулгалхо деккарийла ва юкхьанцарча школе дешархочо фу Iомадаьд, цун оамалаш мичтай, из фу де хоаш ва, эзделагIа, культурно лела хоаш вий хьажа. Цунга хьежжие оттаю дIахо бергболча кхетам балара балха план.

Хьаддача лостамагIара, хIара деннара культурно лела хара оамалаш Iомаяра болх дIаболабу берий школе деша хьачудоаттIашехь. Духхьал хьалхарча классашка йола шийй де дезар хаинахьа де валара, цIена лелара, къамаьла а гIулакхашта а эзделагIа хилара лард Iомаду школе, цIагIа, улица тIа, общественни моттигашка [illegible] гIулакхаца гонахьара нах лоархIаш хила.

Из болх дика бу, масала, тха школа хьалхарча классай хьехархоша Л. С. Фроловаси, Ф. У. Плиеваси. Цар хIара уроке Iонаду бераш цIена лела, шоай де дезараш хаинахьа де, эзделагIа хила гIерта. Укх шера чакхьлаьнкхай хьалхарча классашка берашта эзди оамалаш Iомаяра хетаяь няс мероприятеш. Царех я «ГIулакха — ха, сакъердама — сахьат», «Миште лела веза хьоашалгIа вахача», «Миште лел хьо школе», «Массанеца а эзделагIа хила» яхa Iуйренаш.

ХIара уроке дувц хьехархоша берашта уж къахьегам безаш, тешаме, мегаргдоацача гIулакхашца машар боацаш, массанеца а эзделагIа, бокхагIбарий сий деш, шоайла эIамагIа дола бераш чувха ца деш.деррига дика а хоза а мел дар дезаш лорадеш хила дезаш хилaрагIа.

Бокха теркам тIабохийт тха школо хьехархоша дешархошта уж культурни оамал йолаш хургболаш кхетам балара даькъе цар даьнцен ноаношцен буззам лоаттебара гIулакхa. Цу даькъе дукха дика хIамаш карагIдийнад педагогически знаней университета. Цо цхьа заседаньешка дувц дисциплина йоацача дешархой дешаш дайн ноанойн тIа а хьехаш. Кхарарча шера ихо лекци йийшай цар укх темаех: «Дезале бераштa кхетам балараx», «Школе дахийта бераш кийчдарах», «Миште Iомадергда дезало бераш тешамеи бакъ лувш хила». Иштта теркам тIаухийт тха школо укх шера кийчон классе деша дахка дезача 6 шу даьнача берашца беча балха а. Царна беседаш яьй школе миштa лела деза яхача темах, концерт гойтад, дешархоша - октябряташа хьадаь ловзорг аш тийнад сонгIата.

Каст-каста хул школе дешархой даьнцеи ноанойцен вIашагIкхетараш, цига цар дувц оамалий культурах, шоай профессех, нахаца гIулакхаш леладара а социалистически общество вахара а мел лоархIаме да хьакъалагIа, эзделагIа хилар. Иштта, тхо долча хилар АТП директора заместитель Мальсагов Осман. Цо дешархошта лекци йийшар укх темах: «Сагига кхоачаргдола доккагIа дола ирaз — наха хьоккаме хилар».

Тха школе хилар иштта Пхьилекъонгий - Юртарча илат дIачуйдеча пункта директор А. Теркакиев а. Цо беседа йир советски саги денхарех. Дешархочун нанас Ведзижева Марема дийцар школьникашта нравственноста нормаех.

Оамалаш коммунистически нравственноста нормашка хьежжа хургйолаш дешархошта кхетам балара чIоагIагIа теркам тIабохийт исторе преподавателa М. А. Гардаковас, словесника Р. Х. Нальгиевас, математика И. И. Шедупцовас.

Тха школе пайда эц кхетама балха хьайийлла комсомольски собрани санна йолча формах а. Из форма ткова дагайохийтар а хьехархой комсомольски организаце секретарь С. С. Плиевo. Оаха яьй укх темашта хетаяь собранеш: «Хьа эзь-эздел, сий, хьо хьe», «Фу ахилга да бокхагIбарий сий де яхилга», «Бокъонца болча безама белгалонаш».

ПонакагIа йолча пионервожате Торшхоевас каст-каста чакхйоах «Фу де деза къахьегамца безам болаш хилара», «Пионер — шоана, берашта, хьокхам», «Хьай сий эIамига долаш дела лораде» яхача а кхьча а темаех сборараш.

Даим болх беш я йиIигашта йола «Аленушка» яхен кIаьнкашта йола «Романтик» яхен клубаш. Цар берригa болх дешархошта уж эзделагIа, культурни оамалаш йолаш, шоай денхари бехктокхами боезаш а гражданственность болаш а хургболаш кхетам балара тIаберзабаь ба. Укхаза дешархошца укх тайпарча темаех беседаш ю: «Саг наха юкъе», «Сага сий де», «Кхалсага сий де», «Бера да хьамсара я», кхьярех.

Цул сонгIа, бокха теркам тIабохийт укхаза дешархошта санитарно-гигиенически кхетам балара. Медицинаца дувзаденнача кхьча дешашта. Из болх медицински балхахой юкъе а укхаш бу. ХIара шера марти октябри бетташка лораш хьожийт оаха дешархойн хьехархойн укхацIено миштaй.

Школа хьехархой коллективана хетачох, культурни оамалий элементарни нормаш берашка уж геттара эIамига долацI деня IомаяйтIа еза. ХIана аьлча эзди оамалаш йоахкаш доацача берашта кхетам бала чIоттIа хала хул. ЭIамитa долаш деза хьехарашка даькха бер ше миштa хила деза хоаш хул. Цун эздел а эхь а хул, шийй де дезар хьаккхе ду, лела хов...

Дешархой болх вIаштIехьбоаккхаш хьехархоша даим белгалдоах бокхагIбарашца а шоайла а гIулакхаш лелaдеш, ловзаш, классе дешаш, экскурсе е хьоашалгIа дахача, цIагIа хоадам болаш йола правилаш телхае йиш ца хилар. Ала деза, цу балхах хьахулар дика да аьнин.

Бераштa кхетам луш школа мичча бесса йой а дика влияни ю цар дезалашти а. Цо даим бу дай-ноаной педагогически культура лакхъяра тIаберзабаь бола болх, юкъарча кхетам балара процесса юкъе уяз уж, классал арахьара берашца беш бола болх тоабара, цар шоай мукъа ха дика дIахьолга вIаштIехьдаккхара йолча дай-ноаной творчески торонех пайда а эцаш. Школо кулгал а деш дай-ноаной общественностo даькъа йоаи «хала дувца дезаш болча» дезалашка беча балха юкъе.

Школе меттел, дезалашка а хоадам болаш йола кхетам балара процесс вIаштIехьйоаккхаш а вIашагIйоллаш а боли низ а хинна дIаоттай тха школа. Цу гIулакхта бола гIерт тха берий дайн ноанойн (цар образовани, профессеш, хьаштaш, оамалаш). Тхо тийша да, школа хьехархой коллективакеи даьцеи-ноаноштеи юкъе барт ца хуле, дешархошта боагIаш бола кхетам балара гIулакх атта вIаштIехьдарг ца хилар.

Школа педагогически коллективаи дай-ноаной комитетаи хов, коммунистически общество хьалъерий ноахали кхетам балар бехктокхаме гIулакх долга, хIаьта цу балха толам дукхача даькъе школo, дезало, общественностo бартагIа ца беш хиларах тийша хилар.

Н. ХАМХОЕВ,
Пхьилекъонгий-Юртарча № 2 йолча юкъерча школа директор.

Дика салоIаргда бераша

Укх денош Грозненски горисполкоме хилар аьхкена берашка салаIийтара хетаяь совещани. Цига даькъа лаьцар горисполкома, райисполкомий, комсомола горкома, гороно, торговлен общественни кхачани балхахоша.

Совещане дийцар укх шера салоIаш а дешархой бригадашка даькъа лоацаш а 50 эзар гарга бер хургда яхаш. Духхьал къахьегама 14 комсомольско - кагирхой лагерашка къахьегаш 8 эзар гарга дешархо хургва. Грознера дIа ца долхаш дисача берашта лаьркIа кийчъергья спортивни майдаш, цхьадаьча хургья пионерий лагераш. Дешархой меттел городерча арахьарча балашка салоIаш хургда 9 берий бешара бераш.

Городера спортивни майдаши пионерий лагераши Iалашдергьяй воспитателашца, вожатешца, физкультура болхлошца, музыканташца, спортинвентараца, мел эшача кхьдолча хIамашца.

Г. БИСУЛТАНОВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

I ПРОГРАММА
31 МАЙ

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранера гимнастика.
9.05 — «Шоаш дола меттиг хьайийзийта, зурначаш!».
9.40 — Берашта дола фильм. «Са ноя да» яха телевизионни художественни фильм. Хьалхара серп.
10.35 — Центральни телевидени а Ерригсоюзни радио а эстрадно-симфонически оркестро дIалокх. Юстедьача — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Юртера бахаз деши». Кинопрограмма.
15.00 — «Шахматни школа». Лакха болхаурий класс.
16.10 — «Самукъане стартaш».
16.35 — «Кагирхой адресаш».
17.00 — Миланоций ленински университет.
18.30 — «Самукъане нотaш».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Футболах бола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — ЦСКА.
21.00 — «Ха».
21.35 — Гинская хьа 175 шу дизара эстрадь гармонстелисия концерт. Юстедьача — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

18.10 — Передачай программа.
18.15 — Телехьалхарочo картарош ду, критикa ю, хьекхнай ду...».
18.45 — ЗIамигача берашта бола «Теремок» яха передача.
19.15 — «Нохч-ГIалгIайчу гIалла». Информационни программа (эрсий а гIалгIай а меттала).
19.35 — Производственно-технически кинoинформаци. «Транспортни а складни а балхашта механизаци яр».
19.45 — «Социалистически къахьегам». Гуэрнеса къахьегамай болча.
20.15 — «Бийса дикъала шийла шун, бераш!».
20.25 — Анасимова цIерагIа болча Новогрозненски мехадьтив чакхдоакхаш заводa социалистически къахьегам хьалхабоаьнарашта дола концерт.
21.00 — Н. Некрасов. Поэмаш.
21.40 — «Кхо кадасаг» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. (Итали). «Антоновбиль» яха хьалхагIа фильм.

I ИЮНЬ
I ПРОГРАММА
БЕРАШ ЛОРАДАРА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ДИ

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранера гимнастика.
9.05 — «Самукъане стартaш».
9.30 — Берашта дола фильм. «Са ноя да» яха телевизионни художественни фильм. ШоллагIа серп. Юстедьача — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Бераш лорадара дунен халкъашта юкъерча дийга. Документальни фильмаш программа.
15.50 — «Музеяшкеи выставкешкеи гIолла», В. Васнецови музей.
16.15 — «Объектив».
16.45 — Гнесиний цIерагIча музыкальни педагогически института халкъа инструментай факультета цхьаркхаьй студентий концерт.
17.30 — «Дукха еза стихаш». А. Барто. «Датски меттала переводаш».
18.15 — «Москва а москвичеш а».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Тахан берий лорадара дунен халкъашта юкъера Ди да». ВЛКСМ Центральни Комитета секретара, Ленина цIерагIча Ерригсоюзни пионерски организаце Центральни Совета Председатела А. В. Федулова къамаьл.
19.15 — СССР а Болгаре а берий коллективашка дахка лоацаш дола концерт.
20.10 — «Сийлахь-боккхача Даймехка тIом» яха киноэпопея. Сталинграде иштало «яхкaр» яха бархIлагIа фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Документальни экран». Передача дIазу поэта Р. Рождественски.
22.50 — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.
23.05 — «Хаддаранара валар» яха телевизионни фильм-концерта премьера.

II ПРОГРАММА

17.00 — Передачай программа.
17.05 — «Тахан арленик — кхоача салтa». Телевизионни конкурс.
17.45 — «Олимпийски цIеноа лозала» яха документальни фильм.
18.05 — «Нохч-ГIалгIайчу гIалла». Информационни программа (эрсий а нохчий а меттала).
18.25 — «Хьа горизонташ» яха дешархошта йола передача. Бераш лорадара дунен халкъашта юкъерча дийна хетаю.
18.55 — Хоамаш, реклама.
19.00 — Дешаша а гIулакхаша а кхетамца ххьбу «1979 шера дахкар толамца кхоачашдара берригa низ тIабаккийта» (нохчий меттала).
19.10 — «Хьа цIа» яха документальни фильм.
19.20 — Баскетболах йола континенташта юкъера кубок. МаIандах. СССР вIашагIъелла команда — Пуэрто-Рико вIашагIъелла команда. ЦСКА яхача атлетикина йолча спорта Дворецера передача.
20.00 — «Бийса дикъала шийла шун, бераш!».
20.15 — «Мехкем доах РСФСР заслуженни артиста Матусое». Ленинградера передача.
20.40 — А. С. Пушкин. «Евгений Онегин».
21.40 — «МоллагIе вар санна саг» яха художественни фильм.

РАДИО

31 МАЙ

6.40 — Социализма хьехамаш! Ларалe! Яхоханнатех (гIалгIай меттала).
6.55 — Ахораш (гIалгIай меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. Хаоттамах бола хоам.
7.23 — «Сердало» газета обзор. Хаоттамах бола хоам.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Йоалах долча халкъий ашарий» яхача доккхача музыкальни передача (гIалгIай меттала).
8.15 — «Культура юртарча уржжиенешта теркам тIа а бахийта. Йишйо е ез (нохчий меттала).
9.30 — Эффективность йолаш идеологически болх дIабахьара тIехьа! «Хоалам боллаш хIара дийнатьа». Беседа (эрсий меттала).
9.45 — Дег-уйла яйю говзанчаш. Медай Грозненски цIагIара передача (гIалгIай меттала).
18.00 — Передачай программи хаоттамах бола хоами (эрсий меттала).
18.01 — Моттигерча авторий ашараш (эрсий меттала).
18.20 — Керлача обрядашта муржий тобаш духхьал хIана ю? КПСС Сунженски райкома секретара Ф. Цуровай къамаьл (гIалгIай меттала).
18.45 — Социалистически къахьегамна кхеара ниц (эрсий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

1 ИЮНЬ

6.40 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор. Хаоттамах бола хоам.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор. Хаоттамах бола хоам.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Берашта йола хабар (нохчий меттала).
8.30 — «Социалистически къахьегам дневника» (эрсий меттала).
8.45 — Мелиораторa лента. «Лаьтта дикадерий къахьокхер», «Чечингушводстрой» яхача гIишлошъеча управленера передача (нохчий меттала).
9.30 — «Атеиста» яха радиожурнал (эрсий меттала)
9.50 — Ю. Саульский. «Ашар» яха хьалхара сюита (эрсий меттала).
18.00 — Передачай программи хаоттамах бола хоами (эрсий меттала).
18.01 — «Берий хьаькьехьа боккхий барашта!», «Кинишкай таьле тIа» (нохчий меттала).
18.15 — «Бовзабой вахар» яха радиогазета (эрсий меттала).
18.40 — «Халкъа ашараш» (гIалгIай меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ЦКЪА ЯЗДАЬЧОХ ЦIАЬКХА А

БАГА ХИЙ ЛАТТАШ САННА...

КепайоазонтIа араьннача критически материалашта каннакьа а гучадаьха кхоачамбоацараш дIадахаръ тIадерзадаь корта болаш даьчун а хьакъехьа жоп дала дезилга кулгалхошта хьац ала йиш яц. Из царна шаьра хоаI Цул сонгIа, из цар даккар а да, закона царна тIедилла. Из цIаьнха а картагIдьахкед дукха хе йоацаш тIенйцача «Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарах» болча КПСС Центральни Комитета соцам тIа.

ЦхьабакъдIа, хер пайдана дац болх тоабара гIулакх хургдоача зана до дезар дац ца дьокхача.

Массанена дика хоаш долча цу хIамах тахан дувца дезаргдацар, нагахьа санна цхьаболча кулгалхоша газета тIа дувцачох кIаттIа ца беш моттигаш ца нийсоре. Дувцар царча дола новкъостала, нийслуш дола гIалаташ дIадахара гIедерзадаь доллаше а.

Укх шера 16 январа «Сердало» тIа араьлар газета собкора А. Харсиева язъяь «ТIехьа кIана юс фермаI» аьнна корта бола критически корреспонденци.

Нагахьа санна газето гIоттадаь дош лоархIаме а кIоаргa даьшха а хинна даларе цу тIа йийцача МагIалбика районa «Ингушский» совхоза а из материал техка дIаяхьийтача районни юртбоахама управлене а кулгалхоша теркал ца еш ютаргъяцар. аьнна дагадоха мег газет дешараштa. Иштта дий-хьогI из! Денне а дац!

Газета яздора: «МагIалбика районе йоккагIчарех я «Ингушский» совхоза доахан кхоаба ферма. Долаш да укхаза Iай доахан кнабара мел эшар; йийка моттигаш тайп-тайпара доакъараш, хьайбашта Iуьал де наха.

ХIаьта а тIанийце хинна социалистически декхараш меттел, пачхаьалкхен план а кхоачашьлькх хьайбаш пела дераша. Ферме цу тайпара хьал эттад доаркай къахьегама дисциплина лора хилар, учет во вIаштIехьъяккхар, зоотехнически болх, къаьстта доахана фу тоадара болх эсала лелабар дахьан долеш. Масала, кIара 100 Iатте тIехьа 90 IалсилгI кхеда дезаш хиннай ферма, кIаьта цига кхедьараш 53 мара дац.

ДIахо автора яздора: «Совхоза доахан лелaдерий бола тоабара чIоагIа новкъарле еш да ферма кулгалхойи специалисташи каст-каста хувцалуш хилар. Укх тIехьарча чхаь шера вихь заведующи, кхоъ зоотехники, кхоъ ветеринар, БарзI учетчик хувцаваннев, дIадахача цхьан шера вихь а хувцалуш».

Шоана гучча бесса, совхоза а районa юрта боахама управлене а кулгалхойи специалисташи цIи хьача санна серцол боале базаш дер ферма этта хьал. Пхе беттал сонгIа ха хьинай из материал непатеха. Цу юкъа Iа дIадаьннад. БIаьсти йоннай, тахан-кхоана ахка хьотIаоттаргда. ЦхьабакъдIа, хий бага латташ санна мара ферма болх тоабара шоаш фу даьд, фу де дага бе аьнна газетага хоам баьбац МагIалбика районa юрта боахама управлене начальника Ю. Гомкартиевe, «Ингушский» совхоза кулгалхоша.

Бокъалдар аьлча, «бага хий лоаттадара» рекорд МагIалбикерча новкъостaшкара дIаьккхай Нохч-ГIалгIай культура министерства болхлоша. Ши бутт баьлча нийсса шу доал цар «Сердало» тIа непатехало «ДIадола-м даьдар, цхьабаьтIа...» аьнна корта болча материала жоп ца лу.

Статья тIа чIоагIагIа теркам тIабахийта дувцар Джейрахски заповедника историко-архитектурни памятникаш юхаметтаоттадари лорадарах де дезачох, из болх цIензачттe тоабара дика баькхьа хетачох.

ХIана аьлча, памятникаш торадар лоархIаме пачхаьалкхен декхар хинна ца Iаш, патриотически гIулакх а да, хIара советски сага конституционни декхар а да. Халлехта а вай цига доагIгIача тайпара теркалдац уж культурни гIирсаш шоай метте лоаттадарон юхаметтаоттадарон къахьегамкхошта коммунистически кхетам балара чIоагIIе аликни ергйолга, къахьегамкхой, эггара хьалха къонача новкъа санаeтам чу, — Л. И. Брежнева геттара нийса мелларе, — советски патриотизмаи социалистически интернационализмаи, Советий мехках, вай Даьхенах доккхал дара, социализм лорае дIаотта кийча хилара уйла» чIоагIлъяра новкъостал дергдолга.

Баккъде, культура министерства болхлой, редакцера чакхетаIш узийташ шоашта масcзлказзе хьалкадаьнкха доллаше а цхьанкха хIама БIарга ца дайнан цхьанкха хIама ца кхетача саннеи Iеш бe. Иштта ер тагIа даций?

Укх шера 13 марта тха газета тIа араьлар «Ха йоацаш хIама дац сал» аьнна корта бола корреспонденци. Цу тIа чIоагIгIа критика йора «Назрановский» совхозе хьайбай боахама эттехи хьелa. Хьаэцаргья вай, масала, Аьлин-Юртера шурий ферма. Цхьан зана районе меттел, республике а цIи «еза» яр из. Районе эггара хьалхара Социалистически Къахьегама Турпала сий дола цIи шийна цу ферме болх баьча доярка Барахоева Ламвайне еннеяр.

ХIана хьожаргда вай корреспонденце тIа яздьчунга:

«Тахакара хьоал дукха уйлаш чуйоссаеш да. Хетаду, укхаза цхьанкха саг цхьанна а хIамина бехктокхаме воацаш санна...»

Уж дешаш хозазета эздьдац. Хьайбаш чудоача помещенешта тIанхеча Iалаьмате хала де — гобаьнкха саг тIехвахарговоцаш, хоттен ихон хиннед. Кхы дикагIча хьал тIа эцар доахан мукъа лела моттигаш — когаш къайладеккалаца хоттийнен кхоиен доахк уж. Кйрча сурт кинед хьайбаш чудоахача моттигашча: дехка кнезеш, наIареш, кугIолла кьенха мух, болх ца беш чаьта транспортер, совхоза цхьанкха а тIаьошем беш доаккъар лорадара, цун учет лелаяра. Шоай цу тайпара «йоакхо» ерга хьежжа бола бу доарицa: ферма коллективо кхоачашьла шин бетта план.

Совхоза хьайбай боахамера гIулакхаш иштта во доллаше а из материал техка дIаяьхийтача районa юрта боахама управлене начальника С. Сегова цхьанкха хIама даь дац болх тоабара, газет дешараштa хоаш хIаьта а вета а.

Корреспонденции чехйоалаш авторие яздора: «Ха йоацаш цхьанкха а хIама дац сал. ЦхьабакъдIа, «Назрановский» совхозера доал доаца гIулакхаш-м хиннед из ха йоацаш».

Шоашта хоаш дайийга дале а ца хоаш дайийта дале а укхаза цхьа «гIалат» дайийтад автораша — уж «бицбеннаб» Назарен районa юрта боахама управлене начальника С. Сегова шоай материала жоп луга оттаяь ха йоацаш хургдолар белгалдакха.

Хетаргахьа из «дика оамал» цо Iомаяь хила мег цу районa райисполкома председателeгара Б. Цароевгара. Укх шера 20 марта «Сердало» тIа кепатехаи «Сал ледара а бац» аьнна корта болча критически материалах даьнох газет дешарашта хоам беш дац из. Кхы мел дар дIадаьлча а ше кулгалдеча наха йон. Цароева дIайомадер нийса хIама дац аьнна зет ткона.

Из «дицлураш» хIана е кIезига боацалдаь цхьанкха а белгалдеккха безам бар тха: кепайоазон тIа араьннача моттагIча а критически материала закона оттаьча хана жоп дала декхарийла ба кулгалхой. Формалка а ца нуш гIулакх лерттIа техка а техка, корта а болаш.

М. МУСИЕВ.

ФУТБОЛ

ХЬАЬШИЙ КОТБУВЛА УХ

Футбол езаш а вай республикa сий мехка чемпионате лорадеш йолча «Терекaх» шоаш тешаш хилар а кхы цIаькхалла бакъдир Грознерча болельщикаша. ТIехьарча ткхаь вIашагIкхетаре духхьала кхьа очко мара ца йоаккхаш вIаштта шолла «Терек» йийрaве а самардийнахьа цо Харьковерча «Металлистаца» чакхдоаккхаш хиначa ловзарга хьажа дукха нах гулбеннабар. Царна ловра турнирни хьалаш шийй дага ца хиннача тайпара эсала дале а, гIулакх тоаде гIерташ йола спортсменех - къовлам о е х латта коллектив санна «Терек» шоашта духьалъоттар.

ЦхьабакъдIа цу матчах дола къамаьл дIадоладеше а ца аьлча валац, цу сатувсамех хIама ца хиннилга. Юха а, укх шера дукхазза а санна, лакаш телхача вандара оаза санна, кегаденнa дар вай мехкахой ловзар. Из кхы а къаьсагIа ае гIо дора фусамдаьй къьинача репутацех ца лоархIабеш шоай ловзар вIаштIехьдаккха ца могаш еррига хьалхара тайм хьаьшаша а эсала чакхъяккхаро.

«Терека» гIулакх кхы а чIоагIагIа кIалдитар ца йоалаш команда шийй мугIарашка даьча хувцамаша. ХьалхагIа шоазза судачоа бехк барах ловзаш вацар А. Шулаев, шоллагIа матч чакхйоаккх командо В. Павленко ца ловзаш. Цудухьа «Терека» мутIарашка кIезиг-дукха а тоссадала доладенна хинна ловзара буззамаш хьазача санна хетар. Цул сонгIа, белгалдаккха деза, хьалхарча тайме шийла тIехьа кхыбарош дIахьалхашка бутаргбола лидер а хинна дIаотта мотаргдола цхьанкха футболист «Терека» мутIарашка ца хиннилга.

ХIаьта ловзаре шоллагIа ахдакъа надайтIа дIадоладир шаьхе а команда. Дале а къаьшаша шоай дар кхетамца вIаштIехьдоаккхаш хинадале, фусамдаьй къаьсткъаьстача футболистий хьийар мара дарна духхьалданкха кхы хIама хилазар. Цудухьа 62-ча минуте цар, гол чу а тохаш, аьккха котало матча хила езаш йола итог санна тIаэца еза. Гучох, укх шера хьаьшаша «Терекагара» очкаш дIайоахаш хиларга дIаIамаш латт вай. Команда ловзар хIара цул доакъошхочун говзал хьакIашагIтохарах хьахул. ХIаьта цу матче «Терека» футболистех массехк мара вац белгалае мегаргболаш. Шоаш ца кхобеш лайзар цу дийнахьа команда ветеран А. Дениев, В. Колядко, кхы а цхьа-шин саг. Шеко йоацаш, гуш да «Терека» керте лаьттача специалисташа сезонага кийчо ечa хана а из йолаешначул тIехьагIа а даьча гIалаташа команда халча оттаьлга. Цудухьа хIанзчул тIехьагIа дукха къахьега деза из хьалхарча лигера араяргйоаца гIулакх де гIерташ.

С. ПАРЧИЕВ.

Шхийттлаг1ча туре кхьйола командаш иштта лайзай: «Нистру» — «Факел» — 2:0, СКА — «Шинник» — 0:0, «Карпаты» — «Динамо» — 1:0, «Спартак» (Ивано-Франковск) — «Жальгирис» — 0:2, «Спартак» (Орджоникидзе) — «Таврия» — 3:1, «Кубань» — «Днепр» — 3:0, «Спартак» (Нальчик) — «Металлург» — 2:1, «Памир» — «Звезда» — 0:0, «Алга» — «Уралмаш» — 2:0, «Торпедо» — «Кузбасс» — 3:1, «Колхозчи» — «Трактор» — 0:0.

ХОАТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи кIезиг-дукха моркхаш а йолаш, йоачаи а йоацаш, малхбоалехьара секунде 9—14 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 25—30, Грозне 27—29 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш моркхаш а йолаш, республике кхулбехьеи оагIорахьара цхьайолча моттигашка кIезиг-кIезига догIа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура буйсана 9—14, дийнахьа 23—28 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместитела — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта бахамa — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05177. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3279.